

Poština plačana v gotovini

Razori

Junij

1935/1936

List za odraslo mladino

Crikvenica

biser Jadranskega morja
v hrvaškem
Primorju, ob
obali je polno
morskih ko-
pališč, ozadje
pa krasi sre-
dozemna flo-
ra in vinogra-
di. Crikvenica
leži neposred-
no ob morju s
peščeno mor-
sko obalo in
terasami.

*

V S E B I N A

Dr. Fr. Mišič: Jadranu naproti 327. — Oskar Hudales: Ugrabljeni bogovi 329. — Jože Grbine: Nikola Tesla (Ob 80-letnici slavnega Ličana 334. — Kunaver Pavel: Ob ognju 337. — Fakin Anton: Vraže 339. — Viktor Pirnat: Lokrum, dragulj dalmatinskih voda 340. — Ing. Lupša Ferdo: Spomini na doživetja v srednjeindijskih prašumah 344. — Jos. Brinar: Pavliha in njegove vesele pustolovščine 348. — MLADINA PIŠE: Jan Urban: Češkoslovaško-Jugoslovansko medsebojno sodelovanje 353; Jakše Franc: Vrata v življenje; Bischof Bruno: Iz pisma uredniku 354. — Naslovna slika: B o k a K o t o r s k a.

UREDNIKOVO PISMO

Čadež V.: Za 4. letnik si poslal prepozno; priobčil bom v prihodnjem letniku. Naš upravnik bo še poleg tega tvojega praktičnega članka napisal sam o vezanju knjig izrpnije. Potem boš lahko primerjal! — Bischof Bruno: „Zlato s planin“ bom priobčil. Praviš, naj napišem v pismu, kako je kaj s tvojimi prispevki, pa niti tvojega točnega naslova ne vem. Slog in vsebina kaže, da si v kaki šesti šoli. Sicer ni to za prispevek samo važno, ali pri urednikih je že tako, da hočejo vedeti, s kom imajo opravka.

Za Veliko noč je izdala Mladinska matica v Ljubljani „Pirhe“, knjigo bolgarske mladinske proze. Izdaje te južnoslovanske književnosti je odlično in je poleg vsebine tudi ilustrativno redek pojav med Slovenci. Uredništvo priporoča vsem naročnikom, da si knjigo nabavijo pri izdajateljici. Upamo, da nam bo prevajalec Tone Polokar postregel tudi s kakim prevodom iz bolgarščine za odraslo mladino; saj menda bolgarske pisce slovenska mladina še najmanj pozna.

Uredništvo želi vsem Razorovcem in Razorovkam uspešen konec šolskega leta, vesele počitnice ter v jeseni na svidenje pri pomlajenem 5. letniku „Razorov“.

„Razori“ izhajajo desetkrat na leto v šolskih mesecih in veljajo na leto 30.— Din, za pol leta 15.— Din, za četrta leta 7.50 Din. Posamezna številka stane 3.— Din. — List izdaja »Udruženje jugoslovanskega učiteljstva meščanskih šol, sekcija za Dravsko banovino v Ljubljani«, zanjo odgovarja Maks Hočvar, ravnatelj meščanske šole v Ljubljani. — Urednik Tone Gaspari, ravnatelj meščanske šole na Rakeku. — Za uredništvo odgovoren Drago Humek, ravnatelj meščanske šole v Mariboru. — Vse dopise pošiljajte na naslov: Uredništvo »RAZOROV«, Rakek. — Za Mariborsko tiskarno odgovarja Stanko Detela, ravnatelj v Mariboru.

RAZORI

IV. LETNIK

1936 — JUNIJ

CRIKVENICA. Pogled z obale na sinje Jadransko morje.

Dr. F. R. MIŠIČ:

JADRANU NAPROTI

Iz že pustih vrtov hrvatske ravní drdra vlak vedno više in više v pokrajino, ki se čim dalje bolj spreminja v kamenje in led in sneg, dokler nives svet okoli tebe ena sama okamenela in zledenela slika, da te obide groza in strah in se te polasti obenem strmenje in občudovanje spričo te veličastne divje lepote. Ali so to polomljena rebra poginulega sveta? Bojišče divjih bogov, plemen in narodov, ki so pred milijoni let sebe in zemljo, ki jih je rodila, v gigantskih bojih razdejali in razbili? Kakor razbiti grobovi, v katerih so bili pokopani pagani s svojimi zakladi, stoje v tajinstveni mesečini gole, sive in blede gore samega kamenja in pečevja s strašnimi oblikami in s še strašnejšimi pogledi. Zadnje, komaj vidne sledi življenja tvori črno, od burje razcefrano brinje, ki tu pa tam raste iz ostrorobih razpok na kamenitih trupih mrtvih gigantov. Tovunj—Zdenac, Ogulin, Gomirje, Žrnovac, Skrad, Lič—Podkobiljak, Plase—Crikvenica; sedaj imena železniških postaj in človeških selišč, a obenem živi prizor nekdanjega strašnega razdejanja v tem delu naše zemlje. Ti pa se voziš v deželo cvetočih vrtnic, voziš se na obalo našega Jadranskega morja, kjer mirte in mirtinkovci mirno stoje in se ozko proti nebu dvigajo ponosno lavorike, voziš se skozi smrt in mrtvo kamenje v vedno živo vodo in življenje. Še predno se zaveš, se zažene vlak prek vrtoglavih strmin skozi temne predore, pa tudi skozi smejoče se vinograde in mimo že cvetočih marelic, breskvic in vrtnic k črnomodro razprostrtemu obzoru, kjer te za sv.

Kuzmom, za Drago in Podvežico na Sušaku sprejmejo mehki valovi našega morja.

Pestro in vedno valovito kakor morje je življenje v tem pretesnem našem pristanišču, kjer ladje v vrstah čakajo na svoje goste. Izletniki in potniki s svojimi bosonogimi nosači, ribiči, mladi vojaki, suhe, ogorele

RAB.

ALEKSANDROVO.

niku; časa imajo dosti: poldrugo uro traja vožnja v Crikvenico. Toda če si hočeš ogledati morje in pokrajino in občutiti utripanje njenega srca, moraš ven na krov. Tu sedijo ali čepijo kmetice in kmetje. Gledajo na morsko obalo in se tiho pomenkujejo o lovu na tune, saj to je zanje važnejše kakor vse drugo na svetu. Kaj zanima nje pogled na Kraljevico in na sanjavi Bakarski zaliv? Kaj sv. Marko, piratsko gnezdo Omišalj, Učka, Lovrana ali Opatija? Povsod, kjer sili morje v večjih ali manjših, dragah in dražicah v pečevito obrežje celine ali zapadnega otoka Krka, moli in štrli tik ob morju čudnovisoka ozka lestvica poševno v zrak. Na njeni najvišji, zadnji prečnici sedi mož in zre in se ozira nepremično preko morske gladine. Tu je znamenita tunolovka. Od nje je preko drage do njenega nasprotnega brega potegnjena skozi plitvo vodo mreža. Mož na lestvi pa čaka na tunine. Če ima srečo, jih dočaka včasih že v enem dnevu. Tedaj začne voda v dragi nekam čudno valovati, mož takoj ve: tunini prihajajo. V velikanskih rojih, tu pa tam po tisoč skupaj, plavajo ob mreži, ki jim zapira pot. Na enem mestu pa ima veliko luknjo, skozi njo se usujejo gladki, srebrnoluskinasti tuni iz neizmernega svobodnega morja kakor zaslepljeni in neumni skozi eno luknjo v majhen in tesen zaliv za mrežo v past. Tedaj da s svojo roko znamenje, njegov tovariš na nasprotni točki obale nategne in napne mrežo. Tunini vsi do zadnjega so ka-

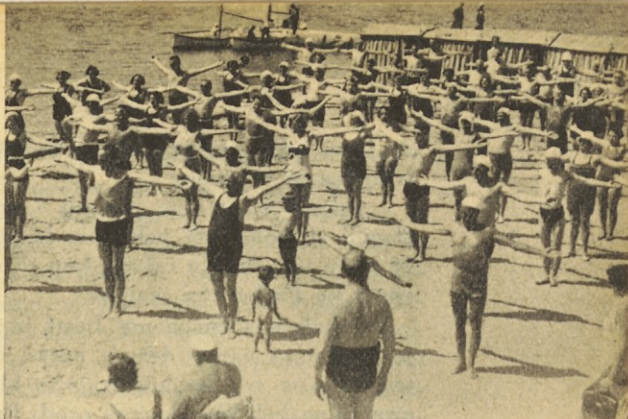
kmetice od nog do glav črno oblečene, vmes na pomolu razigrana mlada dekleta, ki prihite iz mesta k vsakemu odhajajočemu parniku, da si pet ali deset minut ogledajo potujoče elegantne gospode, dokler teh ne odnese hitra ladja na morje. Že se odmikata molo in pristanišče, prvi galeb se spusti z jasnega neba v vrtinec morske vode, šumeče za odhajajočo ladjo, in izgine, tako tudi mlada, razigrana dekleta, s črnimi očmi na molu.

Oni elegantni tuji izletniki pa že pijo črno kavo v malem salonu na par-

Opazovalnica za lov na tune.

kor v velikanski vreči ujeti. Iz bližnje ribiške vasi pa hite možje in mladeniči. Mož na tunolovki jih je poklical. In začne se bogat in obilen ribji lov, naslednjo nedeljo pa hvaležno prižigajo v sivi kraški cerkvi ženice in dekleta svoje sveče. In takoj spleza zopet mož na tunolovko, sedi, čepi, preži in strmi nepremično tam gori v zraku, v pekočem soncu, danes, jutri, vse svoje življenje. Naš beli, s pestrimi zastavicami okrašeni parnik ga nič ne zanima. Za njega, za celo njegovo rojstno vas so tunini, ta srebrni denar iz drage in sinjega morja, dragocenejši in važnejši.

Golo in sivo štrli strmo morsko obrežje iz nemirnega morja, otok za otokom se poraja iz njega, vse kamenito in belo. Kakor strašni ubiti zmaji, koščeni in raztrgani, s svojimi kamnitimi trupi objemajoč se, ležijo ti mrtvi otoki na morju med zemljo in južnorazgretim obzorom. Na mah pa vse na parniku oživi: Crikvenica s svojimi visečimi, cvetočimi vrtovi je blizu. Zeleni gozdovi, bele vile, nad vsemi vrtovi pa sijajen hotel „Terapija“. Kar je tu domačega, je združeno okoli rumeno blesteče ribiške vaške cerkvice, v kateri možje in žene molijo in prosijo bolj za bogat ribji lov nego za številne tujce. Ti niso zanje. Ti bivajo sedaj tam v sončnih vrtovih, kakršne je kraljica Semiramis zgradila svojemu možu Ninu; tam, kjer vrtnice cveto in visoke ciprese širijo svoje dolge sence ne samo čez smokve in lavorike, ampak tudi čez elegantno promenade ob obali, čez kavarne, godbe, natakraje in hotelske ravnatelje, pa tudi preko pogumnih plavavcev, ki se še v tem zgodnjem času kopljejo v Crikvenici.

OSKAR HUDALES:

UGRABLJENI BOGOVI.

ILUSTRIRAL: F.S. STIPLOVŠEK.

(Konec.)

10. ŠE ENA ZA SLOVO.

Ko sem v mladih letih čital Robinsona, nisem ničesar bolj želel, ko da bi tudi jaz smel nekoč živeti Robinsonovemu podobno življenje. Kaj pa je imenitnejšega, ko prebivati v skromni koči, hoditi na lov, nabirati razne plodove in tesati čoln?

Na te mladostne sanje sem se spomnil, ko smo se utaborili na obrežju Mahakama. Vsi štirje smo bili bolj podobni Robinsonom ko navadnim smrtnikom. Razcapani in bradati smo bili liki cigani. Za silo smo si zakrpali obleke, Jusuf pa nam je spletel trdne copate. Poiskali smo primeren prostor in postavili s pomočjo ponjave prostoren šator. Nastanili smo se v bližini velikega drevesa, ki smo ga kanili podreti in iz njegovega debela iztesati čoln. Rastlo je v bližini reke, tako da bi ga nam ne bilo treba daleč vlačiti do vode.

Že koj drugi dan smo se lotili posla. Razdelili smo si ga tako, da sva midva z Jusufom pričela podirati drevo, Parker je hodil na lov in nabiral plodove, Peng-Li pa mu je pomagal in pripravljajl hrano. Kmalu sem uvidel,

da je na takem robinzonskem življenju prav malo lepih strani, pač pa mnogo trpljenja in naporov.

Sekira, ki smo jo prinesli s seboj, je bila naše edino upanje. Če bi jo zlomili ali kakorkoli pokvarili, bi morali opustiti vsako misel na čoln. In kaj bi nas v tem slučaju čakalo, smo se vsi dobro zavedali. Zato smo jo čuvali bolj vneto ko Parkerjeve malike.

Sekala sva izmenoma Jusuf in jaz. Sekira ni bila bogve kako velika in je vsled tega najino delo le počasi napredovalo. Pa tudi les je bil neobičajno trd. Končno sva po dolgotrajnem kljuvanju le dosegla svoj cilj. Drevo je zagrmelo na beli Mahakamov prod. Prvi korak k rešitvi je bil storjen. Upanje je pričelo rasti in nas spravilo v dobro voljo.

Tega si nismo dali dvakrat reči.

»Ustreliti moramo kako veliko žival,« je pripomnil Peng-Li. »Drevo sta sedaj podrta in med tem, ko bosta tesala čoln, bom nasušil toliko mesa, da se nam med potjo ne bo treba muditi z lovom.«

»Najbolje bo, če izsledimo jelena ali vepra,« je rekel.

»Mislim, da se nam to posreči,« je dejal Parker. »Nedaleč od tod sem opazil sledove jelenov. Zdi se mi, da se hodijo po tisti poti k reki napajat. Kar tja se napotimo!«

Oborožili smo se in odšli. Parker nas je vodil navzgor ob reki, dokler nismo dospeli do plitvega zaliva z močvirnatim bregom.

Kmalu smo opazili v mehkih tleh sledi razne divjačine in razločili med njimi tudi odtise jelenjih parkljev. Sledili smo onim, ki so se nam zdeli najbolj sveži. Pot ni bila nič kaj prijetna. Gazili smo nekaj časa po blatu in barju ter zavili v gosto, gozdnato džunglo. Prerivali smo se skozi košato grmovje in pazili, da ne bi zgrešili sledi. Sicer pa je morala biti čreda, ki smo jo iskali, zelo velika. To so nam povedali sledovi.

»Halo!« je polglasno kliknil Parker in pokazal na sveže jelenje govno. »Tu-le v bližnji gošči morajo biti. Ali jih počakamo, da bodo šli na napajališče, ali jih skusimo obkoliti?«

»Čakati bi morali morda predolgo,« je rekel Jusuf. »Obkolimo jih raje!«

»Hodimo previdno!« sem pripomnil, predno smo se razšli. In ne streljati kar na slepo! Strelja naj tisti, ki pride prej do sigurnega strela.«

Šli smo vsak v svojo smer. Kmalu so mi tovariši izginili izpred oči. Počasi in previdno sem se plazil proti šumi, kjer bi po Parkerjevem mnenju morali biti jeleni. Skusil sem hoditi čim bolj brez šuma in sem vsled tega le počasi napredoval. Izogibal sem se suhega protja, neslišno odmikal veje ter pri vsakem koraku napeto prisluškoval.

Zaslišal sem nekako cepetanje in za hip ugledal med gostim grmovjem ponosno rogovje. Počeni sem in se po trebuhu plazil bliže. Lovska strast mi je pognala srce v burno utripanje. Z muko sem se premagoval, da se ne bi prenaglil.

V tem je padel oster strel. Kmalu za njim še drugi.

Šinil sem kvišku in skočil v goščo.

Z glasnim hrupom je drvela velika čreda jelenov nekam v džunglo. Na slepo sem streljal za njo in baš zato tudi zadel nisem ničesar.

Hip za tem sem v smeri strela zaslišal prestrašen krik ter čudno lomačenje in puhanje. Kdo je kriknil? S temno slutnjo v srcu sem zdrvel skozi grmovje in kmalu ugledal nenavaden, grozen, a obenem smešen prizor. Velik noscrog je z besno jezo ril okrog košatega grma. Divje je pihal. V širokih

polkrogih je orisal zemljo s trščatim rogom in srdito trgal korenine. V njegovi bližini je povsem negibno ležal Jusuf. Prepričan sem bil, da je mrtev.

V bridkem gnevu sem dvignil puško in ustrelil proti zverini. Nosorog je takoj nehal divjati, dvignil glavo, pomežiknil z majhnimi, prešičjimi očmi in se zaletel proti meni. Brez milosti bi me bil podrl in razmesaril na drobne kose, da nisem skočil v stran. Žival je slepo zdrvela mimo, a se zopet kmalu ustavila in okrenila proti meni. V tem je zopet počil strel. Streljal je Jusuf. Torej le ni bil mrtev. Ne vem, kako bi se bila zadeva končala, če ne bi prihitela Parker in Peng-Li. Z nekaterimi streli, dobro merjenimi v nosorogovo glavo, sta podrla besnečo žival. Bil je velik, star samec, kakršnega do tedaj še nisem videl.

Šele takrat sem opazil, da leži v bližini mlada košuta.

»Ustrelil sem jo jaz,« je ponosno dejal Jusuf. »Imel sem srečo, da sem se približal čredi od smeri vetra. Pomeril sem in ustrelil. Prvič sem zgrešil. Šele po drugem strelu je padla. Hip za tem se je za mojim hrbtom oglasilo lomastenje in glasno puhanje. Ozrl sem se in ugledal nosoroga, ki je drvel naravnost proti meni. Vrgel sem se na tla, nosorog pa je pričel znašati svojo besnost nad nedolžnim grmom. Ostalo pa itak sami veste. Očividno je zverina tičala kje v bližini in sta jo moja strela tako razkačila.«

Veseli, da se je lov posrečil in da smo iz te pustolovščine odnesli zdravo kožo, smo privezali ustreljeno košuto na močan kol in jo odnesli proti našemu taborišču. Vrnitev tja je bila dokaj lažja, kljub temu, da smo nosili težak tovor. Našli smo namreč široko nosorogovo pot, ki je držala naravnost proti reki. Če bi jo bili prej opazili, bi nam gotovo umrla korajža, hoditi na lov tja, kjer domujejo tako jezljavi gospodje kot je nosorog.

Še tisti dan smo odrli košuto in pripravili najlepše kose mesa za sušenje.

Kadarkoli vidim tesarje pri delu, me zabolijo roke in težak spomin mi stisne srce. Spomin na one dni, ko sva z Jusufom na bregu Mahakama tesala čoln. Ko bi takrat vsaj pošteno orodje imela, a vse, kar sva lahko uporabila, je bila sekira in ogenj. Tesala in dolbla sva neutrudno dan na dan, čolnova udolbina pa se je le polagoma pogrezala v les. Tu in tam sva ga izžigala, a tudi ta način dela ni mogel utešiti najine nestrpnosti. Včasih sta hotela pomagati tudi Parker in Peng-Li, če sta ravno imela čas. Kitajec se je pri tesanju še nekako pošteno obnašal, toda Parker, ki je bil bolj navajen palice za golf ko sekire, je tako nerodno klatil, da je naredil več škode ko koristi.

Kljub vsemu trudu in naporom je delo le počasi napredovalo. Utrujalo me je na smrt. Želel bi se odpočiti za dan ali dva, a zamuditi nismo smeli niti ure, kajti bližala se je nova nevarnost — deževni čas. Pričakovani nalivi

bi povzročili porast vode v Mahakamovi strugi in kako naj bi se v narastli vodi vozili čez brzice, ki se gotovo nahajajo nekje v dolnjem toku Mahakama?

Slednjič smo le dočakali dolgo pričakovani dan, ko sva z Jusufom smatrala, da je čoln za silo gotov. Prvotno smo ga mislili kar na rokah nesti v vodo, a smo morali po nekaj brezuspešnih poizkusih opustiti to namero, ker je bil čoln le pretežak. Zato smo ga podložili s štirimi okroglimi vejami in ga na njih polagoma kotalili proti reki. To je šlo lažje. Naš trud je bil kronan z uspehom. Po dveurnem delu je čoln plaval na valovih Mahakama.

Lahko si predstavljate, kako smo bili veseli. Poiskali smo še štiri primerne veje in naredili vesla iz njih. Na večer zadnjega dneva našega robinzonskega življenja smo bili z vsem gotovi. Od povratka v civilizirani svet nas je ločilo morda samo še nekaj tednov. S to veselo zavestjo v srcu smo šli po večerji spat in kmalu utrujeni zasnuli.

Vzdramila nas je že prva rahla zora. Na Parkerjev nasvet smo nad čolnom razpeli ponjavo, ki naj bi nas branila najhujše vročine, tako da bi mogli pluti tudi v opoldanskih urah. To opravilo nas ni dolgo umorilo. Ko je sonce pokukalo izza dreveznih vrhov, smo zbrali vse svoje imetje in pripravljeno hrano, sedli v čoln in odrinili. Ko smo dospeli v sredino toka, sva z Jusufom prišla za vesla. Čoln je kakor ptica šinil po valovih.

Nič nismo govorili. Vsem pa nam je na obrazih igral zadovoljen smehljaj. Bližal se je konec naše pustolovščine.

Navzdol po reki je bila vožnja zelo prijetna. Veslati nam ni bilo mnogo treba, ker nas je itak nosil tok. Med dnevom nismo pristajali, da se ne bi mudili. Le ob večerih smo poiskali primerna mesta za prenočišča. Včasih smo pluli mimo kanibalskih vasi, a se divjaki niso mnogo brigali za nas. Kar jih je stalo na bregu, so začudeno gledali naše vozilo in predno so nas utegnili napasti, smo bili že bogve kje. Na čolnih nas niso nikdar zasledovali.

Sploh se nam vso pot ni primerilo nič neprijetnega, če ne štejem precej razburljive vožnje preko neke brzice. Premalo smo pazili, kdaj smo pripluli nad njo. Šele grmenje vode nas je opozorilo na nevarnost. Prestrašeni smo prišli za vesla in na moč veslali proti bregu. A to nam nič ni pomagalo. Tok je bil premočan. Zgrabil nas je s tako silo, da mu nismo bili kos. Tik nad brzico smo naravnali čoln in se prepustili usodi. Nič drugega nisem utegnil opaziti ko divji, razpenjen ples ogromnih valov kakih dvesto metrov pod nami. Naslednji hip smo z bliskovito naglico zdrseli naravnost v ta vodeni pekel. Samo trenutek in že smo se v divjem plesu zavrteli na hrbtu valov.

Kmalu pod brzicami smo ugledali velik čoln. V njem je sedelo šest Malajcev. Ribarili so.

»Oho!« je vzkliknil Parker, ko jih je uzrl. »Kaj smo mar že v bližini Long Irama? Odkod naj bi se drugače vzeli Malajci?«

»Vprašajmo jih!« sem predlagal.

Zaveslali smo k njim. Tako začudeno so nas gledali, da je Jusuf moral dvakrat ponoviti to, kar bi radi vedeli od njih. Povedali so nam, da bomo Long Iram ugledali že takoj za ovinkom.

Zahvalili smo se in odveslali dalje.

Veselo so nam zaigrala srca, ko smo po dolgih mesecih plazenja skozi divjino zopet ugledali evropsko naselbino. Ves kraj je sicer predstavljalo samo nekaj dolgih barak, pokritih s pločevinastimi strehami in obdanih s kupom koč priseljenih Malajcev in domačinov, a nam je bilo to dovoljen dokaz, da bomo odslej rešeni naporov in trpljenja.

Pristali smo v majhnem pristanišču. Trop radovednih čolnarjev, žensk in otrok nas je spremljal, ko smo se napotili iskat tamkajšnjega poveljnika.

Javanski vojak, ki je v popolni bojni opremi stal na straži pred njegovim stanovanjem, nas ni pustil vstopiti. Kako bi pa tudi puščal štiri bose, zamazane, raztrgane in bradate neznance k vsemogočnemu gospodu? Najbrže bi se morali brez uspeha vrniti, da se ni sam pojavil pri vratih, oblečen v snežno-belo uniformo z zlatimi našivi. Jezno so nas motrile njegove stroge oči.

Parker mu je v angleščini na kratko raztolmačil kdo smo, odkod smo prišli in kaj hočemo. Šele tedaj se je prijazno nasmehnil in nas povabil naj vstopimo.

»Hvala! Sedaj še ne,« je rekel Parker. »Pozneje, ko bomo bolj podobni poštenim ljudem. Prosil bi vas samo, gospod komandant, svetujte mi, kje bi si mogli nabaviti nove obleke in čevlje.«

»To se lahko zgodi,« se je nasmejal častnik in velel enemu izmed mož, ki so v gruči stali okrog nas, naj nam pokaže trgovino.

Naslednji popoldan nas je majhen rečni parnik odpeljal v Samarindo, večje pristanišče ob izlivu Mahakama v Tihi ocean.

Na Parkerjevo povabilo smo se nastanili v najlepšem hotelu. Dopoldne sva si s Peng-Lijem ogledovala mesto. Ko sva se opoldan vrnila v hotel k obedu, sva našla tam Parkerja v prav taki športni obleki, kakor je bila ona, ki jo je raztrgal v pragozdih na Borneu. Bil je izredno dobre volje. Pomel si je roke in rekel:

»Torej se je vse dobro končalo. Na Borneu sem se jezil na one malajske lopove, ki so nas tako nesramno pustili na cedilu. Sedaj se niti ne spomnim več na nje. Naj jim tekne, kar so nam ugrabili! Malike sem kljub njihovemu izdajstvu dobil. O tem sem danes dopoldne brzojavno obvestil vse večje ameriške in evropske časopise. Ha! Čez nekaj dni bo ves kulturni svet govoril o meni.«

Prižgal si je debelo cigaro, naredil nekaj krepkih dimov in nadaljeval:

»Zavedam se, da imata pri tem mojem uspehu tudi vidva velike zasluge, z Jusufom pa obračunam tedaj, ko se vrnem domov. Prosil sem ga namreč, naj mi bo do takrat za strežaja.«

Popoldne sva s Peng-Lijem zopet odšla v mesto. Tokrat v pristanišče. Gnala naju je radovednost, če morda med mornarji ne bi našla kakega znanca. Srečevala pa sva same tuje obraze. Zvečer sva se nekoliko utrujena vrnila k Parkerju po plačilo in slovo. Ob dogovorjeni uri sva sedla k mizi in čakala. Sedela sva tam pol ure, celo uro; Parkerja ni bilo od nikoder. Mislila sva že, da naju je grdo potegnil, ko je namah bled ko stena planil v sobo. Ko naju je zagledal, je pritekel k nama in zakričal kakor obseden:

»Boksati! Streljati!«

Drugi gostje so skočili pokoncu in preplašeno gledali proti nam.

»Pomirite se, gospod Parker!« sem rekel. »Koga naj zboksava in ustreliva.«

»Jusufa!« je kriknil.

»Kje pa je?«

»Ni ga!«

»Potem ga bo nekoliko težko zboksati,« se je nasmehnil Peng-Li.

»Saj to je tisto žalostno!« je izhlipal Parker. »Ta lopov! Hinavec! Kača!

»Gromska strela!« sem zaklel pristno slovenski. »Tako! na policijo!«

Odšli smo.

Parker je spravil vse surabajske policaje na noge, toda Jusufa niso mogli iztakniti ne tisto noč in ne naslednje dni. Izginil je, ko da se je pogreznil v zemljo. Z njim so izginili zlati kipci, za katere smo morali toliko pretrpeti.

»Škoda je kipcev. Če jih nikdar več ne dobim v roke, se bom pač tolažil vsaj z mislijo, da sem prvi Američan, ki je na Borneu prehodil to pot. Je tudi nekaj.«

»Jaz pa prvi Kitajec,« je smeje se dejal Peng-Li.

»In jaz prvi Evropejec,« sem pripomnil jaz.

Pri slovesu naju je Parker bogato poplačal. Odšel je v Ameriko. Nič ne vem, kje je zdaj in če je sploh kdaj dobil one kipce nazaj. Vsaj časopisi niso o tem nič poročali.

»No, Peng-Li,« sem vprašal prijatelja, ko sva se v Surabaji vkrcala, »ali začneva novo pustolovščino?«

»Ne!« je odločno odkimal. »Domov grem.«

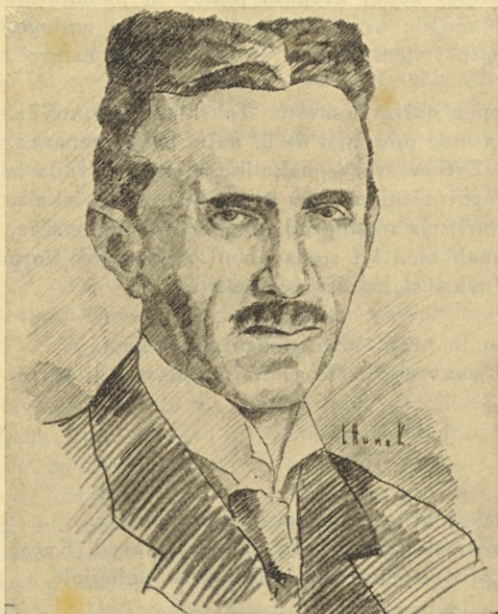
»Jaz tudi,« sem rekel.

Njemu in meni se je milo storilo, ko sva se ločila. Preteklo je od tedaj že precej let in nič ne veva drug za drugega. Gotovo pa se me včasih spominja, kakor se jaz njega — — —

JOŽE GRBINC:

NIKOLA TESLA (Ob 80-letnici slavnega Ličana)

Bližamo se 10. juliju, ko bo praznoval slavní učenjak in izumitelj Nikola Tesla 80-letnico svojega rojstva. Ime odličnega Jugoslovana polni že ves ta čas stolpce našega domačega časopisja, pa tudi svetovnega in posebej še ameriškega tiska. Teslov visoki življenjski jubilej daje priložnost hvaležnim zemljanom, da proslave ob tej priliki velike življenjske uspehe slavnega moža.

Nad vse svečano bodo proslavili Teslo v Smiljanu pri Gospiću v njegovem rojstnem kraju. Tam v kršni Liki so si izbrali prebivalci skromne vasice odbor, ki bo pripravil vse potrebno, da se bodo Ličani dostojno spomnili svojega velikega sina, ki je danes med najbolj uglednimi ljudmi na svetu.

S posebno ljubeznijo se pripravlja za proslavo njegovega rojstnega dne tudi naša prestolnica. Pod okriljem »Društva za ustanovo instituta Nikole Tesle« so se združile vse naše najvišje kulturno-prosvetne, znanstvene in gospodarske ustanove. Na čelu odbora stojita dr. Gavrilović, predsednik Srbske kraljevske akademije in dr. Bazala, predsednik Akademije znanosti, dva predstavnika najvišjih znanstvenih krogov.

ŽILAVA STAROST.

Čeprav v visokih letih, ko običajen zemljan že zapusti pero in delavnico, pa Nikola Tesla še vedno dela, snuje in kuje. Visoka starost je sploh značilna za Ličane in za Teslovo rodbino še posebej: njegov oče in njegov ded sta dočkala skoraj po sto let. Ko je bilo njegovemu dedu 86 let, je še zajahal konja kakor mladenič.

Amerika pozna Teslo kot človeka, ki zelo malo spi. Ob lanskem rojstnem dnevu je izjavil zastopnikom tiska: »Možgani in živčevje mi ne dopuščajo obilnega počitka. Duh mi deluje neprestano — tako podnevi kakor ponoči. Pa saj ni večjega krvoločneža in tirana od možganov, ki so se privadili misliti.«

IZ NJегоVIH MLADIH LET.

Nikola je bil sprva določen za duhovniški stan, kajti tudi njegov oče Miljutin je bil pravoslavni svečenik v Smiljanu. Željo, da bi postal njen sin duhovnik, je gojila še posebno vroče njegova mati, izredno nadarjena in izobražena žena. Saj je znala na pamet ves »Gorski venec«, Njegoševo dolgo pesnitev. Zanimivo je, da so liški rojaki nedavno poslali Tesli v novo domovino pismeno obvestilo o nameravani proslavi in so napisali za uvod k spomenici vprav odlomek iz »Gorskega venca«.

Prve nauke je črpal Nikola v osnovni šoli v Smiljanu, kasneje pa v Gospiću, kamor je bil prestavljen njegov oče Miljutin za proto tamkajšnje pravoslavne občine. Po dovršeni osnovni šoli je vstopil v realko. Mladi študent je zelo ljubil knjigo. Posebno se je zanimal za tehniko. Mladi realec si je s svojimi sošolci zgradil celo preprosto letalo. Ob neki priliki, ko se je drzni pilot spustil raz streho, je prišlo do male katastrofe: aeroplan je treščil ob tla in se razbil, pilot Nikola pa je moral z zlomljeno nogo v posteljo.

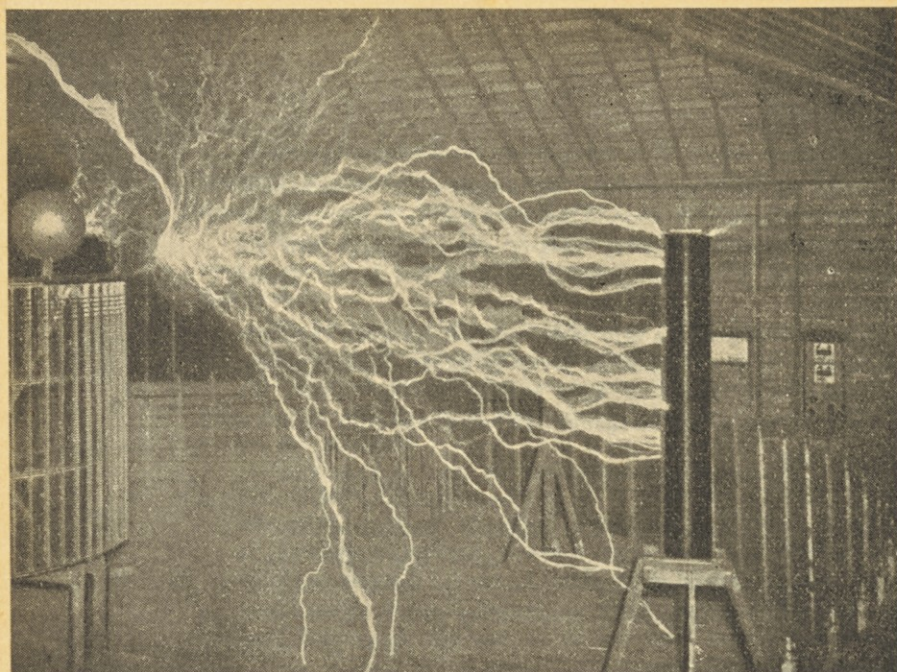
Na višjo realko so ga poslali v Karlovec. Tu ga je prav posebno priklenila fizika. Delal je vneto poizkuse z magnetizmom in elektriko in ko je položil z 19. leti zrelostni izpit, je bil odločen, da se bo posvetil elektrotehniki. Predno pa se je vpisal na tehniko v Nemškem Gradcu, je zbolel na koleri, ki je tedaj razsajala po Liki. Leto dni je visel med življenjem in smrtjo, končno je le ozdravel ter se vpisal na tehniko v Nemškem Gradcu.

TESLO VABIJO V AMERIKO.

Od tu pa je vleklo Nikolo na tehniško visoko šolo v Prago, kjer se je vpisal že naslednje leto. 23-letni mladenič, ki je položil izpite z odličnim uspehom, je takoj nato vstopil v prvo službo. Sprejet je bil k Telefonski družbi v Budimpešti. Nekaj let pozneje pa si je poiskal novo službeno mesto v Parizu pri Edisonovi tovarni električnih strojev. Novega nameščenca so kaj kmalu spoznali za bistroumnega veščaka, ter mu prepustili gradnjo in ureditev električne centrale v Strassbourgu. Zaupno nalogo je izvršil s takim uspehom, da si je pridobil sloves velikega strokovnjaka. O nadarjenem in nad vse sposobnem mladcu možu je začel tudi sam Tomaž Alva Edison, kralj izumiteljev v daljni Ameriki. Mož svetovnega slovesa je povabil Teslo v krog svojih sodelavcev in podjetni Ličan je povabilo tudi sprejel. Neumorno se je vrgel Tesla v novem svetu na delo in je presenetil svet z več izumi.

V KOLORADU POIZKUŠA Z RADIJSKIM PRENOSOM ŽE L. 1899.

Dandanes poznajo radijske aparate vsepovsod. Najbolj oddaljeno gorsko vasico veže antena z zunanjim svetom in čuvar v samotnem svetilniku skritega morja je povezan z dogodki po svetu s svojim zvočnikom. Le malokdo pa ve, da je izumitelj in ustvaritelj radiotehnike naš slavn rojak.

Električne iskre pri poizkusih.

Ob njegovem prvem sporočilu, da je izumil pripravo za prenašanje brezžičnih poročil, so se mu smejala... Teslo pa to nerazumevanje ni odvrnilo od nadaljnega proučavanja in izpopolnjevanja svojega izuma. Sodelavci se je umaknil l. 1899. iz Newyorka v samotne gore Kolorad v zahodni Ameriki, kjer si je na 2000 me-

trov visoki gori postavil delavnice in laboratorije. V teh odročnih krajih je pogumni in požrtvovalni znanstvenik tako izpopolnil svoj izum, da je zmožgal pošiljati poročila po brezžični poti na razdaljo več sto kilometrov. Svoj izum je Tesla spopolnjeval še potem, ko se je vrnil iz ameriškega zapada v Newyork. Na Long-Islandu v neposredni bližini Newyorka je postavil orjaško oddajno postajo. Naprava ga je stala obilo denarja, kar je Teslo denarno popolnoma izčrpalo. V letu 1917., ko je divjala svetovna vojna in so se pridružile tudi Wilsonove Združene države, pa je doletela moža strašna nesreča. Ameriške vojaške oblasti so mu razstrelile njegovo radijsko oddajno postajo na Long-Islandu v bojazni, da bi je kdo ne izrabljajl v protiameriške namene.

Kljub vsem tem udarcem pa se je po končani vojni Tesla spet postavil na noge in se je poglobil v nadaljnje delo in izume. Še zdaj na stara leta deluje še vedno v svojih laboratorijih, nameščenih v najvišjih prostorih nekaga newyorškega nebotačnika.

SKOZI ŠTEVILNE OVIRE DO ZMAGE.

Čeprav je Tesla ustvaritelj radia in izumitelj mnogih praktičnih pripomočkov, ki so glavni pogoj udobnega življenja že za povprečnega zemljana, pa njegovo ime do nedavnega ni bilo znano pri vseh tistih, ki se okoriščajo s Teslovimi praktičnimi izumi. Kako to, da ni dajal svet priznanja in zahvale marljivemu izumitelju in je bolj cenil in pel slavo Marconiju, Edisonu, mnogim angleškim, nemškim in drugim izumiteljem.

Prav iz tega je razvidno težko življenje in ostre borbe, ki jih je moral izvojevati naš Tesla. Obenem pa so dokaz, kako je svet krivičen in hudoben, pa tudi zavidljiv. Tesla je izšel iz majhnega, malopoznanega naroda. Le z lastno marljivostjo in požrtvovalnostjo se je tolkel skozi številne življenjske ovire. Ko je hotel koristiti s svojimi izumi vsemu človeštvu, so ga zapostavljali in smejali so se mu. Zasmehovali so ga, ko je napovedoval odkritja in izume, ki jih danes uporablja že ves svet. Kadar je presenetil svet s kakim novim izumom, so mu drugi brž ukradli misel, morebiti le malo predrugačili ali le

spopolnili njegove zamisli. Kajti njegovi tekmeči so imeli na razpolago obilico denarja za nabavo strojev, sirovin in za poizkuse, vsega tega pa je manjkalo sinu siromašne kršne Like. Njegovi nasprotniki so imeli na svoji strani zveze z odličniki in vplivnimi osebnostmi, saj so bili vsi iz vrst velikih in bogatih pa tudi veljavnih narodov. Ob vsakem izumu svojega rojaka je poročalo njihovo časopisje in kmalu je bil ves svet poln o izumih, ki jih je započel naš Tesla, dokončali pa so jih drugi, a Tesle pri tem niti omenjali niso, ostale pa so hvalili do neba.

Tesla je bil spočetka v teh bojih brez potrebnega orožja, brez naklonjenih podpornikov, brez uglednih pokroviteljev in brez časopisja, ki bi ga podpiralo. Sam se je boril, študiral, spopolnjeval in ni odnehal. Končno pa je le zmagala pravica in zdaj, ob svojih čestitih letih žanje Tesla zasluženo priznanje za vse, s čimer je koristil znanosti in človeštvu. Čut hvaležnosti vsega sveta se dviga zlasti zdaj, ko stopa starec-izumitelj v jubilejno 80. leto.

VES SVET GA SLAVI IN SE MU ZAHVALJUJE.

Še prav posebej pa smo dolžni mi Jugoslovani, njegovi rojaki, da se ga spominjamo ob njegovem osmem življenjskem križu. Saj je Tesla veliko koristil naši domovini in je dokazal svetu, iz kakšnega kova je Jugoslovian, ki ne podleže borbam in ostane končno le zmagovalec!

Tudi vsa naša mladina se bo spominjala svojega velikega rojaka. Po dose-danjih vesteh bodo Teslove proslave že maja t. l., kajti njegov rojstni datum — dne 10. julija — pade že v dobo počitnic, kar onemogoča skupne šolske proslave. Saj je prav, da ga spozna in se pokloni Teslu ves naš mladi jugoslovanski rod. Tesla to zasluži. Mladina pa si naj postavi v osebnosti velikega izumitelja svojega vzornika, saj se je z lastno marljivostjo povzpел do svetovne slave in tako povzdignil tudi svojo domovino Jugoslavijo.

Naj živi naš osemdesetletnik, naš slavn rojak Nikola Tesla!

*

Za tiste, ki se žele o Tesli seznaniti še podrobneje, je izdala Mladinska Matica v Ljubljani, Frančiškanska ulica 5/I. knjigo dr. Lava Čermelja: »Nikola Tesla in razvoj elektrotehnike«. Knjigo krasi tudi nad 50 slik. Knjiga stane kart. 20, vez. 24 Din.

KUNAVER PAVEL:

OB OGNJU

(Konec.)

Ni lepšega in boljšega, kakor če si sami skuhate svojo hrano! To ni nobena umetnost. Važno je zato: 1. Prihranite si mnogo denarja, 2. hrana, ki si jo boste skuhali sami, bo bolj zdrava, kakor če kupite poceni kosilo v gostilnah, in 3. kar je posebno važno: neodvisni ste! Ni se vam treba vračati od brega jezera ali reke ali gozdnega parobka v gostilno, kjer diši po razlitem vinu in slabem tobaku. Skupine tovarišev pa seveda svobodno ostanejo v gozdu čez noč, če gredo na potovanje.

Desetletja že potujem in uživam lepoto domovine in tujih krajev in spoznal sem, da je to, kar si sam skuham, najboljše in najbolj zdravo. Ne zavajajte onih, ki se krmijo s klobasami, salamo, s paštetami, kupljenimi v delikatesnih trgovinah. Žejni so, večkrat ostanejo lačni, pokvarijo si želodce in potrosijo mnogo denarja. Kaj pa naj si skuhate?

Slika 11. kaže, kako pečemo zunaj meso. Že doma si razreži sveže meso na tanke kose in ga nasoli; zunaj ga natakni na svežo šibo ter ga počasi opeči. Mast, ki kaplja z mesa, lovi na kos kruha. V par minutah boš imel pečenko,

ki je sveža, zdrava in okusna. Ožgati je seveda ne smeš. Saj imaš oči! Malo čaja zraven — najbolje lipovega — pa si se nasitil in po jedi se lahko zlekneš pod drevo ali ob jezeru, ne da bi bil odvisen od hotelov in gostiln.

V loncu si lahko skuhaš jajca. Kakor hočeš: mehka, ki jih po treh očenaih vzameš iz vrele vode (položi jih šele v vrelo vodo) in jih ubiješ v skodelico ter malo osoliš. Trda pa v petih do desetih minutah vzameš ven. Malo jih ohladi v mrzli vodi, da se lepše olupijo. Tudi na masti jih lahko opraziš. Jajca nesi s seboj v trdni škatlji, posamezne povite v časopisni papir.

Krompir je na izletih izvrstno uporaben. Kuhan s sirovim maslom ali slanino ti da dobro kosilo ali večerjo. Pečen pa je še boljši. Toda kako malo jih je, ki ga znajo pravilno speči! Naredi precejšen ogenj, da dobiš mnogo žrjavice. V tem izkoplji jamo, kakor kaže slika 15. Ob ognju lahko ogreješ kamenje, ki ga položiš nato v jamo. Gre pa tudi brez tega. Glavno je, da precej na debelo nasuješ v jamo žrjavice, nanjo deneš krompirja, vmes zopet žrjavico in s to tudi jamo zasuješ. Na vrhu lahko gori mal ogenj, ali noben krompir ne sme priti z ognjem v stik, sicer zgori. Po 40 do 45 minutah je krompir pečen.

Jeseni se lahko nasitiš sam in cela četa tovarišev na ta-le način: Po zgledu Seneka Indijancev izkoplješ nad pol metra globoko jamo. Po možnosti jo obložiš s kamenjem. V njej dobro zakuriš, da dobiš mnogo žrjavice. V njo zakoplješ krompirja. Vse skupaj pokriješ s tanko plastjo zemlje. Nad njo zakuriš zopet ogenj, da dobiš svežo žrjavico. Nanjo položiš koruzo še v listih in na to jajca. To plast zopet pokriješ s plastjo prsti in na vrhu iznova zakuriš in obdržiš ogenj nekako uro. Vse skupaj traja kaki dve uri, a čaka te odlično kosilo. Slika 16. kaže jamo: g je kamenje na dnu, e je krompir v žrjavici f in je pokrit s plastjo prsti, d je nova plast žrjavice. Na njej leže koruza c in jajca b, vse pokrito z novo plastjo prsti, a je ogenj na vrhu.

Kadar grem za več dni ven, vzamem s seboj dve čutari. V eni imam vodo, v drugi s širokim vratom pa že zjutraj natresem štiri do pet pesti dobre leče ali graha, ki ga nosim v vrečicah s seboj. Do opoldne se lepo namoči in po eni uri vrenja je leča kuhana. Ako ji pridaš nekoliko drobno rezane slanine, si s kosilom lahko zadovoljen. Tudi fižol si lahko skuhaš na poti. Traja nekoliko dalj časa. Spomladi je svež grah čudovito dober, če si ga skuhaš.

Ker sem omenil slanino, moram svetovati, da jo včasih tudi malo popeči. Zreži jo na tanke, dolge kose, natakni jo na šibo in peči jo nad ognjem. Topenčo se mast lovi na kos kruha. Ali pa peci slanino ravno tako razrezano v ponvici. Posebno dobra je taka slanina, ki ima več plasti mesa. Če pa hočeš to jed še izboljšati, ubij na že ocvrto slanino eno ali dve jajci.

Guljaš, rižoto, makarone in še mnogo drugega, kar pride na domačo mizo, narediš lahko tudi sam tam zunaj. Le pozanimaj se malo, kako kuha mama. Rada ti bo povedala in že na izletih ji boš hvaležen, in kdo zna, če ti ne bo pozneje mnogokrat prav prišlo. Vojaki, pa najsi so bili prostaki ali oficirji, so v vojni izvrstno uporabljali svoje kuharske spretnosti. Marsikdo pa je moral večkrat, ko ni bilo dovoza ob sirovinah, ki jih je dobil, stradati, ali si je pokvaril želodec.

H koncu še nekoliko besed o posodah. Najbolj pripraven je za večjo družbo bakren kotel. Kislin v njem seveda ne smeš kuhati, pa jih tudi ni treba na izletih. A zato je najtrdnjejši in lahko ga je očistiti. Aluminiastil lonci in kotličil so sicer lahki, pa so dragi in ne preveč trpežni. Najčistejšil so sicer dobro emajlirani lonci ali ponve, toda, zelo so občutljivi in na potovanju in

pri umivanju je treba skrbno paziti, da se ne obtolčejo. Vsakdo pa naj ima s seboj svojo posodo. Najbolj praktične so vojaške, ki imajo na vrhu še krožnik. Ako ji dodaš še verižico, da jo lahko obesiš na količ nad ogenj, pa si kar dobro preskrbljen. Samovarji, ki jih dobiš v trgovinah, so sicer izvrstni in za visoke gore in hudo zimo, ko ne moreš do drv, tudi zelo potrebni, a so zelo dragi.

Torej srečno pot in mnogo zabave. Pridobite si mnogo prijateljev z lepim in prijaznim vedenjem med narodom, med lovci in gozdarji, pa boste užili mnogo sreče v prirodi!

F A K I N A N T O N :

VRAŽE

BINKOŠTNA ROSA, TOČA IN ŠE NEKAJ.

V Sloveniji je malo tako lepih izletov, kot so izleti v Ljubljanski okolici. Ko smo se lepega pomladanskega dne veselili vračali s takega izleta proti neki vasi, smo dohiteli kmeta, ki je šel proti domu s 4 lepimi dekleti. Nismo se mogli načuditi lepim in svežim obrazom teh deklet. Kmet nam z zadovoljstvom potrdi: »Naša dekleta ne potrebujejo šmink in mazila kot vaša mestna, ki so po obrazu vsa napudrana kot mlinar v mlinu in rdeče namazana kot mesar, ko kolje govedo. Naša dekleta imajo naravne obraze. Če pa želi katera imeti prav posebno lep obraz, ta se na binkoštno nedeljo, ko je polna luna, pred sončnim vzhodom umije z roso.« — »Ej, bratec, to pa je vraža,« ga zavrnem. »Vraža ali ne vraža! To je res; saj poznam dekcle, ki je imelo grd obraz, a ko se je ob polni luni na binkoštno nedeljo umila z roso, je dobila lep obraz.« vztraja kmet.

»Letos imate lepe pridelke,« pričnem, ker ga ne morem prepričati o vraži, da obrnem pogovor na drugo, »pri vas ni bilo toče kot na Dolenjskem.« »Odkar imamo sedanjega mežnarja, nismo imeli nikdar toče. Ta zazvoni pravočasno, ko se bliža neurje, da odžene copernice, ki delajo točo tamle v onem kotu,« in pokaže z roko proti Gorenjski. »Vidite, to je tudi vraža,« mu ugovarjam, »toče ne delajo copernice.« »Je že res,« odgovori kmet, »ali niste še nikdar slišali, kako zleti copernica v oblake, ki jih potem vse križem podi in dela točo? Copernica ponavadi sedi ob peči in iz velikega lonca masti si maže podplate, govoreč: Med jelkami in smrekami. Nato sede na brezovo metlo in odleti skozi dimnik. To mi je pravila moja rajna mati, ki je bila z Gorenjskega doma,« konča kmet.

Tako smo dospeli v vas, kjer smo se pozdravili in ločili.

Nadaljevali smo pot v mesto. Med potjo mi prijatelj pripoveduje, da so po vaseh dekleta trdno prepričana, da se ona, ki prva pride iz cerkve od velikonočnega blagoslova jedil, zagotovo tisto leto poroči. Ker bi pa vsaka rada prva bila iz cerkve, nastane pri vratih gnječa; zato se večkrat pripeti nesreča, da katera pade in prevrne ter raztroši jedila.

Neverjetno mnogo vraž imajo na sv. večer. Tako n. pr. Če na sv. večer pogledaš skozi okno vznak, vidiš tistega, ki bo drugo leto umrl; če na sv. večer ugasne luč, bo izmed družine nekdo umrl; kdor na sv. večer trikrat pade, bo umrl itd. Vse te vraže nimajo nič resničnega. V reku: Če se na sv. večer skozi kozolec sveti, ni vse leto nič kaj v shrambe deti, je pa precej resnice.

LOKRUM, dragulj dalmatinskih voda

Kako težko vedno pričakujemo zeleno in cvetočo pomlad, kako se radujemo veselega majnika, najlepšega meseca v letu, ko je okoli nas samo sonce, radost, veselje.

»Ah, vse drhti v razkošju in vse veselo je, kaj čuda, če še naše srce se vnelo je,« bi takrat dejali s pesnikom. Tako pač pri nas. Ali velika in širna je lepa naša domovina in vsebuje tudi kraje, kjer vlada večna pomlad, kjer tekmuje bujno zelenje s tisočbarvnim cvetjem in opojnim vzduhom, kjer se meša šum valov z enakomerno popevko cikad in veselim žgolenjem pisanih ptičev, kjer se razkošne rože valov dotikajo in mehko jih božaje se jim dobri-kajo. Ta bajna dežela sonca in veselja je prelestna Dalmacija, divno naše Primorje. Ne poznali pa bi je dovolj, če bi pregledali njen biser, zato se pomudimo na najlepšem našem otoku, na dragulju dalmatinskih voda, v raju južnega našega vrta, na Lokrumu, ki so ga opevali naši in tuji pesniki in ki mu je dejal naš Vojnović »biser Jadrana, kita bora nabačena na pučinu od nevidljive ruke«.

Majhen je ta košček sveta, a menda baš zato tako izbrano lep in očarljiv. Komaj 80 ha površine, pa tudi ta ni vsa zelena. Le lice, ki ga kaže radovednemu občinstvu na obali, je tako, tam zadaj onstran grebenov proti odprtemu morju je drugače, kot je drugačno lice kršnega celinskega obrežja gori nad rožami in palmami in pomarančami. Sivo pečevje. To je dvojno lice kršne naše Dalmacije. Še celo izbranemu svojemu kotičku na Lokrumu ni prizaneslo, tudi on očituje to dvojno naravo našega primorskega sveta.

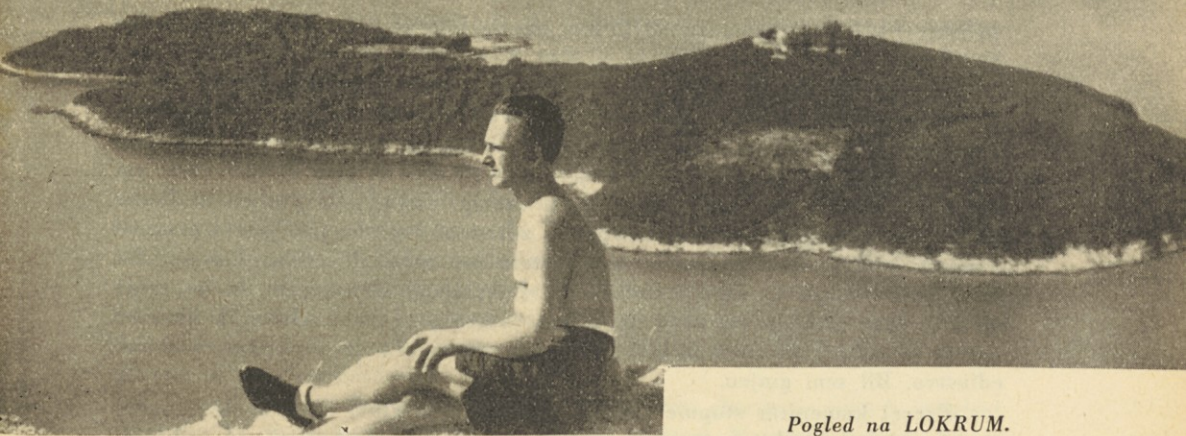
Pa razlika mika. Na eni strani bujno zelenje, na drugi mogočno pečevje, to so nasprotstva, ki ustvarjajo zanimanje. In če je to doli na sončnem jugu v pravljičnem svetu sredi morske gladine in pod nenavadnimi okoliščinami, o, to nekaj izda in pomeni. Tak izlet in poset se za vse življenje vtisne v spomin in sladke sanje vračajo človeka po dolgih letih še in še tja v one tajinstvene gaje med palme in agave, med bore in ciprese, med cvetje in med silno pečevje.

Pristanišče v Dubrovniku je polno malih ladij, ki te za mal denar potegnejo na bližnji Lokrum. Kruhoborstvo kot povsod. Čolnarji se gnetejo med potniki, konkurenco in to občutno pa jim delajo motorni čolni, ki jih je tudi že mnogo in ki te v štirih minutah izlože na bajni obali tajinstvenega otočka.

Divna je taka kratka vožnja po zrcalni gladini. Se pa morje tam včasih razhudi, da je joj, in nekateri neprevidni predrznež je plačal z življenjem tribut morskim silam za njih kljubovalno izzivanje. Dubrovčani bi vedeli o tem mnogo povedati.

Malo dalje zavijemo v loku v naravno pristanišče. Treba je precej pozornosti in poznanja zaliva, da ne nasedemo ali se ne razbijemo na potuhnjenih čerch.

Vzdrževanje nasadov in potov stane mnogo, pri vsej pazljivosti tudi tuji marsikaj pokvarijo in zato treba takoj, ko stopimo na suho, odriniti postar-nemu čuvaju, ki je tudi vrtnar, štiri dinarje, na kar si smemo in moremo svobodno ogledati ves otok, le v samostan nam ni dovoljeno, v klavzuro častitih sester. Tudi do kopanja na poljubnem delu otoka nas ta vstopnina upravičuje.

Pogled na LOKRUM.

Po beli široki poti v notranjščino otoka. Bodeče agave, še hujše kakteje, razšopirjene palme, vitke ciprese, cvetoči oleandri in kdo bi vedel vseh sto imen temu številnemu eksotičnemu drevju, ki se bohoti desno in levo ob poti. Na vsak korak skoro naletimo na tujce. Živahno se razgovarjaje mahajo z rokami, kažejo na drevje, na cvetje, na zidovje, na morje, fotografirajo naravo in svojo družbo v njej. Gladkoobriti Anglež strmi v Baedekerja, njegova dolga missis se z lornjonom ozira po parku, živahne Francozinje se smeje skrivajo za palme in odtegujejo radovednim očem filmujočega Amerikanca, Čehi in Nemci, pa Skandinavci in Jugoslovani; vse najdete in vsi soglašajo v tem, da je Lokrum od Boga oblagodarjeni kraj, prelep za trajno uživanje, namenjen le kratkemu bivanju, da se njegove prelestne slike tembolj vsade v dušo ter zapuste v človeku trajno hrepenenje po nedosegljivi sreči.

Pred belim podolgovatim in slikovitim pročeljem grādu sličnega poslopja se ustavimo. Širok romanski vhod. Spet vse v palmah in oleandrih in v zelenju.

Nekdanji benediktinski samostan. Visoke stebričaste arkade obkrožajo obširno dvorišče. Za njim velik vrt. Povsem južnega značaja je. Med palmami se vijejo pota in stezice, opuncije, kakteje, rožiči, pomaranče. Baš zorijo. Tako lepo so že rumene, pa eno skatimo tam za zidom. Pa je še kislā, da sam bog nas varuj! Škodo smo napravili. Popravimo jo z malenkostnim darom malim otročičkom, ki se igrajo na skoro rjavi trati tam ob koncu nasadov. Igrišče zanje.

Napol nagi so in zagoreli, da jih je veselje pogledati. Bosonogi, gologlavi, le v kratkih hlačicah skačejo dečki naokrog, se love in prepevajo. Za mesec dni so tu na soncu in na čistem zraku, v morju in ob tečni hrani ter se vrnejo korenjaki k svojim mamicam, ki v duhu hvalijo Boga, da je ustvaril Lokrum in njegove zelene gaje in zdravilno kopelj in žgoče sonce, kar vse je okrepilo njihove miljence in jim zagotovilo daljše in odpornejše življenje.

Okrevališče za dečke. Iz cele države so tu zbrani. Eni prihajajo, drugi odhajajo. To gre od pomladi do jeseni. Prvi dnevi so malim razvajencem bolj težki, ker nikogar ne poznajo. Pa mladina se hitro sprijazni med seboj in sklenejo se prijateljstva, ki bodo držala morda vse življenje.

Prišel sem pred leti med te dečke ravno, ko so tolažili jokajočega fantka iz Maribora. Srbski deček ga je objemal in mu pravil, kako je tam lepo, hrvaški tovariš mu je ponujal čokolade, fantek pa je ostal neutolažljiv, ker

tovarišev pač ni dobro razumel in vse mu je bilo še tuje. Tisto dopoldne je prišel na Lokrum.

Pa sem ga slovensko ogovoril, takoj je postal zaupljiv, pridružili so se še drugi dečki, nekaj Ljubljancev in Hrvati in Srbi, pa smo bili kaj hitro prijatelji. Mlada dubrovaška učiteljica, ki je vse te mesece vodila umstveno vzgojo mladih letoviščarjev, je takoj, ko je slišala, da smo tu Slovenci, pozvala mladino, naj zapoje »Barčica na morju plava«. Da ste slišali, kako ljubko in s kakšnim občutkom so peli ti združeni Jugoslovanci našo pesmico o morju in kako vse drugače je zvenela tam doli na obali našega Jadrana! Pa še več slovenskih so zapeli. Prav lepo. Pohvaljeni so zakrožili še po svoje in naših par ljubljanskih sraje je z isto vnemo prepevalo srbske in hrvaške pesmi, kot so južni naši bratci peli naše pesmi. To je praktično narodno edinstvo. Bil sem ginjen.

Precej kamenitih stopnic vodi k »mrtvemu morju«, ki ima ob dohodni strani malo plažo, kjer otroci po potrebi tudi malce poskočijo.

Dno se postopoma niža. Droben pesek ga pokriva. Kopljejo se lahko majhni in odrasli, plavači in neplavači, za vse je pripravno. Kdor pride sem plavanju nevešč, ga kaj urno nauče. In morska voda je vedno sveža, pozna se ji celo plimovanje. In brez rib tudi ni. Seveda so to same nedolžne stvarice, ki se jih ni bati. Je pa dno brez morskih ježkov, in to je mnogo.

Še malo zelenja nam zakriva pogled in nas zadržuje od južne otočne obale. Ducat korakov, in pred nami se odpre povsem nov, dotedanjemu nasproten svet. Niti bilke zelenja, sama gola skala. In to kakšna! Silni mogočni skladi kot nalašč naloženi drug na drugega. Vmes razpoke kot na ledenikih. In vulkanskim žrelom slične okrogle usedline, napolnjene s toplo morskovo vodo, ki jo je zagnal tja močan val ali je ostala izza plime, da se ob žgočem soncu spremenijo v grenkoslano umazanosivo skorjo soli.

Precejšen del zavzema ta čudna oblika južne obale. V terasah se dviga kameniti teren in se drugod v terasah spet niža. Čudovite oblike nastajajo. Pokrajina kot na luni.

Skalovje je razbeljeno, da čutimo vročino skozi podplate. Neumorno se spenjamo s terase na teraso, s stopnice na stopnico, skačemo preko razpok, plezamo čez zapreke, in spet se začudi oko tam tik obale. Spet globoka usedlina nalik mrtvemu morju, spredaj silne stene, čijih južni del pa je spodaj preluknjan in tako je nastal povsem naraven kamenit most, pod njim naravno veliko morsko okno ali oko ali kar hočete. Morje buta ob mogočne stene, da se stresajo tla pod nogami in si skoro ne drznemo preko ozkega, a dovolj dolgega mostu visoko nad gladino. Pa le tvegamo, vsaj nevarnost vsakogar mika. Gorje pa, če bi zdrsnili v globino. Sto nevarnosti preži tam na človeka in sploh na vsako živo bitje. Tam doli se bije neizprosni življenjski boj med milijonskimi prebivalci morja. Razorane skalne čeri so posute z bodečimi morskimi ježki, tik njih nepregledna globina, ki se kaže v krasni ultramarinski barvi. Požrešna sipa za trenutek izbuli svoje oči v pečevje, razprostre dolge tipalke in ko nič ne najde, se spet pogrezne v strašno globino.

Nevarne so te vidne in še bolj številne skrite čeri tam ob južnem obrežju, nevarne tudi pogumnim in spretnim ter večjim pomorcem. Nekatero mlado ženo so že zavile v črno, marsikateremu otroku pogoltnile skrbnega očeta. Na njih je doživel brodolom pred davnimi stoletji tudi znani angleški kralj Rihard Levosrčni, ko se je vračal iz Svete dežele. Lokrum mu je dajal tedaj za daljšo dobo udobno zavetišče ter je slavnega junaka ves očaral, kot je ostal nepo-

zaben ogrskemu kralju Sigismundu, ki je pobegnil tu sem pred turškim sultanom Bajazidom. V tem zemeljskem raju je pozabil na kruto svojo usodo, ni se čutil pregnanca, užival je čari, ki jih je nepotvorjene nudila razkošna narava in vse življenje je rad pravil o onih divnih kratkih dneh na nebeškem Lokrumu. Na njem se je baje mudil tudi bosenski kralj Tvrdko. Je pač Lokrum res kraljevsko bivališče, pripravljeno le izvoljencem.

Tik ob morju je obala okrog in okrog otoka nekaj metrov visoko izključno kamenita, kar je povsod ob morju, ker do tam sežejo običajno valovi, ki uničijo vsako rast, da ostane le oglodano, izgajeno, pa tudi strahovito narezano pečevje, ki takorekoč nosi ves otok. Steza vodi ob obali, vendar ne krog in krog. Mestoma je gosto preraščena, da se stežka preriješ skozi. Pozna se, da vsi turisti, ki obiskujejo otok, ljubijo le udobna pota in se izogibljejo goščavam in neprikladnostim.

Jaz pa sem prodiral skozi največjo goščo proti glavnemu vrhu k trdnjavi »Royal«, ki jo je zgradil veliki francoski general Marmont potem, ko je leta 1806. med zvoki marseljeze vkorakal v svobodni Dubrovnik ter za vedno končal njegovo slavno zgodovino. Trdnjava je igrala veliko vlogo v noči od 17. na 18. junija istega leta, ko je ruska mornarica bombardirala zmagovite Francoze.

Danes je nekdanja močno zidovje razvalina, domovje kuščarjev in kač. Povsod že ni več varno stopiti. Zanimivo pa je laziti po temnih kasematah, nebeški užitek pa je razgledati se iz vrhnje terase skoro sto metrov nad morsko gladino. Preleстно, čudovito lepo, nepopisno. To je treba le videti in uživati in ostane vam nepozabno!

Kot na krožniku leži pred očmi pisani Dubrovnik. Silno obzidje, tam na levo grozeča utrdba sv. Lovrenca, zadaj morje streh in zvonikov, za njimi palme, visoke, košate, in dalje strmo pobočje 424 m visokega Srda z mogočno trdnjavo »Imperial«. Zunaj mesta kopališče, hoteli, moderne palače, vile, penziji, ljubka cerkva sv. Jakoba in dalje Konavle tja do starodavnega Cavtata in preko njega doli do 50 km oddaljenega rtiča Oštro ob vhodu v nedosežno Boko Kotorsko in povsem v ozadju megleni obrisi Krivošij, Hercegnovi in Črne gore.

Na drugi strani pa neskončna morska gladina, ki se na daljnem obzorju spaja z azurnim nebom. Ob ugodnem vremenu se z nasproti ležečega Srda vidi v daljavi 180 km onstran Jadrana italijanski Monte Gargano.

V smeri naše obale pa se severo-zapadno gnetejo številni zeleni dubrovniški otoki. Nekje tam zadaj je čar Gozzejevega parka in svetovnoznanih platan v Trstenem. Najbliže se steguje proti Lokrumu koničasti nos polotoka Lapada pred Gružem, košati Petka in ob obali proti Dubrovniku Boninovo s prelestim razgledom in poslednjim počivališčem dubrovniških gospodarov, pa park Gradac in pod njim nepozabno Danče z ljubko cerkvico in malim ženskim samostanom ter preprijetnim prostim kopališčem, kamor zahaja pol Dubrovnika in nešteto tujcev.

To je razgled, ki sta ga vesela srce in duša. Kar težko se je ločiti od prelestne slike. Pot navzdol gre po lepo nasajenem cipresnem parku. Delo cesarja Maksimilijana.

Lahko pa bi šli tudi po drugi poti mimo obširne nagnjene pločadi, ki služi zbiranju dežnice. To porabljajo za zalivanje vrtnih nasadov in za umivanje, filtrirana pa je dobra tudi za kuhanje in kot pijača. Le eno napako namreč ima ta zemeljski raj, pomanjkanje pitne vode. Na celem otoku ni

kapljice razen v vodnjaku in to je le deževnica. Dežuje pa tu tako poredko, da je veselje. Namreč za letoviščarje, za dubrovniško gospodo, za otoške prebivalce pa je, kar se vode tiče, seveda spet kaj drugega. Pitno vodo jim vozijo iz Dubrovnika. Tam pa voda tudi ni kdo ve kaj. Preveč je topla. Pa se že pomaga, saj je povsod dovolj ledu na razpolago.

V sedlu med obema vrhovoma, ki pa ni baš sredi otoka, temveč v južni njegovi tretjini leži pod severnim obronkom južnega vršiča starodavno samostansko poslopje, staro nad devet sto let. Pomaknjeno je bolj k zapadni obali. Se pa obali ravno na tem mestu najbolj približata ter tvorita naravne zalive, osobito vzhodni del, kjer smo tudi stopili na otoška tla.

Izplača se in vredno je ne velikih stroškov, obvoziti z motornim čolnom ves otok. Tedaj šele, če ga je človek prehodil podolgem in povprek, če ga je gledal iz utrdbe Royal, pa morda še iz celinskega Srda ter ga slednjič še obvozil, potem ima pravo sliko o tem prelestnem koščku zemlje, o tem biseru Jadrana.

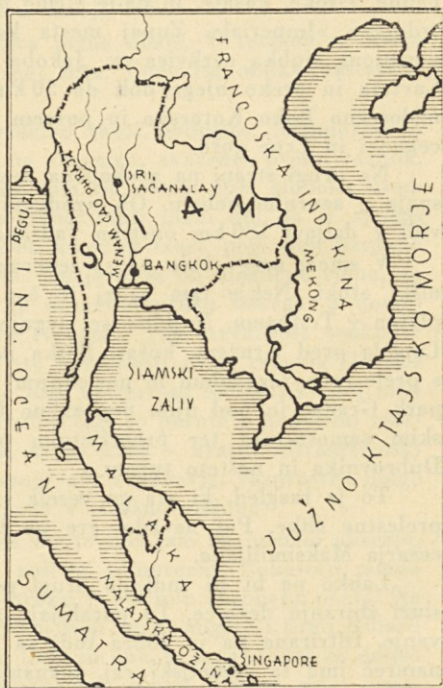
ING. LUPŠA FERDO:

SPOMINI NA DOŽIVETJA V SREDNJE-INDIJSKIH PRAŠUMAH (Po zapiskih iz dnevnika.)

1. PRI VEČERNEM OGNJU V TABORIŠČU.

Po večdnevem utrudljivem potovanju preko gorskih grebenov po džunglah in prašumah sem s svojo majhno karavano, obstoječo iz treh slonov in šest laotskih nosačev dospel pred zarastlo obzidje starodavnega buddhiškega mesta Sri Sačanalay ob reki Menam Jom v severnem Siamu. To mesto je bilo pred davnim časom prestolnica vladarjev naroda Thai, prednikov današnjih Siamcev. Mnoga stoletja že razjeda tu preostanke nekdanjega sijaja prašuma in džungla. To mesto je bilo pred davnim časom žarišče visoko stoječe kulture, ki je v srcih starih prebivalcev te zemlje vzplamtela in se ohranila poznejšim rodov. To kulturo mi Evropci premalo poznamo in jo le površno razumemo. Danes se potika po teh krajih džungle tiger in njegov kraljevič leopard.

Že se je mračilo, ko smo se utaborili pod krošnjo tisočletnega, budhistom svetega bo-drevesa v bližini reke tik ob razpadajočem mestnem obzidju. Tam je reka tvorila mogočen vodopad z globokim tolmunom. Nepristano šumenje in padanje vode je bila pesem večnega pretvarjanja prirode.

Tam na zahodu se je nad prašumo žarilo večerno nebo v stoterih barvah, ki jih noben slikarjev čopič ne bi mogel podati v tisti mogočnosti. Na nebeškem svodu so se prelivali na pretežno oranžni podlagi odtenki vseh barv od rumene do rdeče, od zelene do temnomodre. Od časa do časa je po velikanski krošnji svetega drevesa nad našim taboriščem kaj čudno zašumelo, ko je hladna sapica sem od daljnega Velikega oceana popihala in pregnala nadležne moskite (komarje), ki so se proti večeru že oživiljali iz dnevnega spanja. Prašuma je tedaj lahko zavalovala.

Čutil sem, kakor da veje na to paradiževo zemljo sem od daljnih oceanov dihal večnosti. Prirodno življenje, prav kakor vsako božje delo, je vendar v vsej mogočnosti preprosto in čisto. Čutil sem, da je v prirodi človek le skromen in neznaten hlapec neizmerne, večnega stvarstva.

Po izredno kratkem tropičnem mraku je nastopila noč. Luna je v vsem svojem čarodejnem sijaju obsevala vso to božanstveno prirodo. Moji pol nagi tovariši so zakurili ogenj in pripravljali večerjo. Na ražnju so pekli meter dolgega kuščarja, ki sem ga ustrelil med potjo.

Vnela se je živahna govorica. Tu se je kramljalo o roparjih, ki so med obzidjem starodavnega mesta od časa do časa imeli svoje zatočišče, o znamenitostih mesta, ki jih čuvajo duhovi, o divjačini, ki se je zatekla semkaj. Posebno zgovoren je bil poglavar bližnjega laotskega naselja, ki me je spremljal kot poznavalec krajevnih razmer. Ob mesečnem svitu in plapoločem ognju so moji spremljevalci, temnozagoreli sinovi te zemlje, izgledali divje, a vendar so bili dobri ljudje veselih obrazov, katerih niso mučile nobene socialne skrbi in težnje evropske civilizacije. To je bila prav mešana družba — Laoti, Siamci in jaz, Jugoslovan. Tisočeri moskiti so nas nadlegovali, nočni metulji so nas obletavali in zginjali v plapoločem ognju —

Nad nami po krošnji svetega drevesa pa so cvilili in se pulili letajoči psi. Kakor smeh porednega duha se je slišal glas velike sove. Zamolklo rjojenje leoparda, ki se je klatil nekje po razvalinah tega kraja, nas ni vznemirjalo. Na tako pozornost kraljeviča džungle se človek, ki preživi mesece v divji samoti, pač končno tudi privadi.

Naši sloni so si po bližnji okolici sami iskali hrano. Prednje noge so jim hlapci povezali kratko, tako da niso mogli na dolgo korakati, da bi se ne oddaljili iz obzorja. Od časa do časa je eden ali drugi slon zamolklo zatrobil, da je odmevalo daleč tja v noč po divji okolici.

Pozno je že bilo, ko smo se vlegli v šotorih k počitku, in le straža je čez noč netila ogenj v zaščito pred zverinami.

Tako je bilo življenje tropičnega večera v prašumi ob obzidju in med razvalinami kraljevskega mesta davno izumrlih rodov.

2. MED RUŠEVINAMI MESTA SRI SAČANALAY.

Sri Sačanalay! — To je ime kraljevskega mesta v deželi belega slona ponosne preteklosti! Stoletja so minula in mnoga pokolenja so prišla in izginila v neprestanem valovanju časa v neizmernem oceanu pozabljenosti. Le delo pokolenj je še ostalo kot viden znak visoke kulture in izobraženosti. Vojske Burmancev, Kambadjancev, Pegnancev in drugih narodov Zadnje Indije so od časa do časa pustošile deželo.

Ruševine templja v mestu Sri Sačanalay.

imenujejo indijski verniki princa Gotamo. Ti ostanki so kljubovali nevihtam stoletij, in nekdanj pozlačena svetišča, pagode (nagrobne piramide) in phra-phrangi (stolpi življenja) oznanjajo še vedno sedanjosti in prihodnosti svojo slavno preteklost. Tu smo našli kipe iz prvih stoletij po Kristu.

Še danes živi na tem ozemlju ljudstvo v enostavnih iz bambusa spletenih bajtah na kolih, ki je po njegovih pripovedkah sodeč, daljni potomec pred davnim časom v orijentalnem sijaju in blagostanju tu živčega naroda Thai. Majhno naselje, kakih dvajset družin, še se je nahajalo med ruševinami tega mesta v sencah tisočletnih tamarind, bogato s sadeži obloženih kokosovih palm, paradiževih banan in drugega tropičnega drevja. To so bili prav divje izgledajoči, toda prijazni in postrežljivi ljudje, ki so živeli srečno in brezskrbno prirodno življenje ne brigajoč se za zunanji svet. Morda se je pretakala po žilah teh ljudi celo kri nekdanjih mogočnejšev tega mesta. Z njihovo pomočjo sem po prašumi in džungli odkril marsikaj, česar bi sicer ne bilo mogoče.

Pri raziskovanju nam je džungla povzročala ogromne težkoče. Lijane, bo-deči rotang in druge zavijalke, ki so se spenjale po najvišjem drevju in po zidovju templjev, so tvorile sicer lepe, a vendar ovirajoče neprijetne prirodne zastore. Trava, ki nam je segala čez glave, je bila na nekaterih krajih tako gosta, da smo si morali z džungelnožem skozi njo utirati pot. Džungla je bila tu in tam tako zamotana, da so minule ure, predno smo se prerili do varnejših točk. Pagode in stolpe svetišč je vegetacija tu in tam tako gosto obdajala, da smo jih kot take spoznali šele tedaj, ko smo že plezali po njih. To početje ni bilo brez nevarnosti, ker bi se vsak trenutek lahko srečali s tigrom, črnim medvedom, leopardom, zloglasno kobro ali kako drugo njej sorodno golaznijo.

Velikanska tisočletna tamarinda v družbi nekaj divjih mangodraljev in dveh od starosti skrivljenih sladkornih palm je obsenčala ruševine kraljevega dvorca, ki so se nahajale morda le pet sto korakov od našega taborišča onstran razpadlega mestnega obzidja. Človek bi mislil, da ni mogoče, da so polomljeni stebri in razmetano kamenje nekdanj tvorili ogrodje palače, kjer se je izigravalo v orijentalnem sijaju srečno življenje nepoznanih vladarjev v krogu dostojanstvenikov. Koliko znamenitosti je bilo tukaj zasutih, o tem ni mogoče govoriti. Dognali smo, da je bil kraljevski dvor obdan z dobro urejenimi vrti, katere je namakala voda po umetnih jarkih iz reke Me Jom, ki je tekla ob obzidju mesta.

Zgodovina ne poroča podrobnosti o ustanovitvi in tudi ne o propadu tega mesta. Tu ima buddhizem svoje velike spomenike, ki kljub samevanju sredi indijske džungle pričajo, da je prav na tej zemlji zmagonosno zavladata velika misel indijskega princa Gotame, ki je živel v 6. stoletju pred Kristom. Imenitne in velike umetnostne zgradbe templjev so danes le ruševine, med katerimi leže mnogi bronasti in kameni kipi Buddhe, kakor

Razmetavanje kamenja na tem kraju bi kmalu postalo usodno mojemu tovarišu. Ko je dvignil težak kamen, da bi ga prevrgel na drugo stran, se je tik ob le-tem hipoma dvignila črna kača, zloglasna in skrajnje strupena kobra, ki bi bržčas švignila v njega in mu zadala smrtno rano, ko bi v istem hipu prestrašeni tovariš ne spustil kamen. Ta se je prevrnil na zadnji del kače ter ji je tako onemogočil napad. Dobro usmerjen strel iz moje puške je končal za tem njeno pregrešno življenje.

3. RAJANJE OPIC.

Po napornem prerivanju skozi džunglo v bližini vodopada v reki Me Jom se nam je zahotelo osvežujoče kopeli. Ko smo iz džungle stopili na skalovje vodopada, smo na drevesu onstran reke zagledali večjo opičjo družino, ki je uganjala svoje burke. Bil je smešen prizor, v katerem se je posebno odlikoval velik kosmatač. Po vsem njegovem obnašanju sodeč, je bil to opičji družinski poglavar in že v letih. V njegovi številni družini je najbrž nastala razprtija, kakor sem jo večkrat opazoval pri opicah. Neusmiljeno je kosmatač udrihal enkrat po enem, potem po drugem; nepričakovane zaušnice desno in levo je dobil vsak, do katerega je v naglici priplezal. Enega ali drugega je kratkomalo vrgel z drevesa. Vejevje se je nagibalo pod težo plesajočih in skakajočih opic.

Končno pa je kosmatač zagledal nas. To mu seveda tudi ni ugajalo. Blisko- ma je splezal na vrh drevesa, nas nekaj trenutkov opazoval, potem pa se je oprijel vrha in ga nekaj časa v svoji jezi močno tresel v znak nevolje radi pri- hoda neljubega človeka. Za tem je splezal po deblu navzdol, končno v velikem loku skočil nekam v džunglo in izginil. V istem hipu je za njim izginila tudi vsa ostala opičja druhal.

Kopel v vrtincih in valovju pod vodopadom je bila kaj prijetna in osvežu- joča, ko je tropično sonce pripekalo v vsem svojem razkošju. Po ostrih čereh in skalovju krog vodopada pa smo skakali in plesali v neki otroški naivnosti kakor poredna deca. Nepopisljivo lepo je bilo življenje v prirodi te zemlje, kjer se človek giblje po svoji prosti volji.

4. KAKO SMO LOVILI VELIKEGA UDAVA (PYTON KAČO).

Pri večernem ognju v taborišču je mož iz naselja pripovedoval o silno ve- liki kači »ngu lam«, kakor imenujejo urojenci udava (python ali tiger kačo). Ta se je plazila leto za letom po razvalinah nepoznanega templja v džungli tik za naseljem, ki je bilo oddaljeno od našega taborišča morda le kakih pet minut.

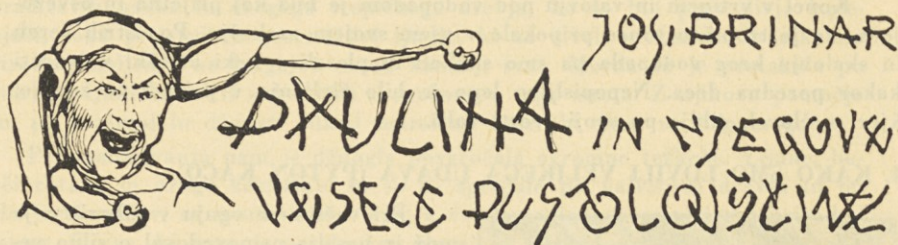
Od časa do časa se je kača pripla- zila v naselje, kjer je ropala perutnino in pse. Vsak, od najmlajšega do najsta- rejšega jo je že poznal. Čestokrat so jo videli, ko je visela na kakem drevesu ali se zvijala leno med rastlinstvom džungle. Nikdo se je ni upal ujeti ali ubiti, ker je bila to »ngu phi«, kača hudobni duh, katero je ščitil cel krog pravlje.

Po tem večeru je minilo nekaj dni. Neki mož iz naselja mi je sporočil, da je videl dotično kačo, ko je lezla v otlo drevo tik pri razvalinah templja. Z dvema tovarišema sem se podal na lice mesta. Tisočletno bo-drevo je imelo tik pri zemlji od dveh strani luknjo k votlini v deblu, ki je bila primerna za brlog kače.

Kača je bila v njem. Hotel sem jo imeti živo. Videli smo v votlini del njenega lepo pisanega trupa, toda kje je imela glavo, tega nismo mogli dognati.

S palicami smo jo pikali, da bi jo nagnali iz brloga. To je kači postajalo neprijetno. Ob vsakem piku s palico je srdito siknila, kar je seveda nekoliko razburjalo naše živce. Pričela se je odmikati. Namesto da bi šla iz drevesa, je počasi lezla nekam višje v votlino. Ko bi ji mogli do glave, bi ji nataknili zanjko na vrat in jo potegnili iz brloga. Vse naše prizadevanje, se je polastiti, je bilo zaman. Kača se je vedno bolj odmikala nekam po votli notranjosti drevesa.

Končno smo se odločili, da jo izženemo z ognjem. Zakurili smo tako, da se je dim valil v votlino. Ta je kmalu pričel izhajati iz debla v precejšnji višini. Že smo mislili, da kače ne bomo več videli, ko je tovariš na nasprotni strani drevesa zagledal, kako je v višini kakih dveh metrov počasi lezla iz razpoke debla proti zemlji. Jezik je švigal iz njenega žrela. Pustili smo jo, da je izlezla kaka dva metra iz debla. Tedaj jo je tovariš naglo zgrabil za vrat, ostali smo priskočili in jo vlekli iz drevesa. Kača je bila močna in se je krčevito branila. Dolga je bila kakih pet metrov. Bila je nasičena in zato zelo lena, tako da smo jo potem z lahkoto ovili krog droga, na katerem sta jo dva moža odnesla v taborišče. Tu je mož mojega spremstva spletel iz bambusa primerno košaro, v katero smo jo zavili za nadaljnji transport.

KAKO JE PAVLIHA MUHASTEGA MEŠETARJA NABRISAL.

Drugi dan je šel Pavliha zopet na sejmo; kakaj njegova namera, da bo od-slej križem svet le jezdaril, je bila neomahljiva. In zopet samo šarec bo moral biti, ki se zanj odloči.

Prav tisti konjski mešetar, ki mu je bil na zadnjem sejmu muhasto kljuse obesil, prav tisti presukanec je zopet ponudil konja, ki je bil Pavlihi všeč po barvi in po vsem. »Za pet in dvajset srebrnikov pa takega konjiča, ki mu ni na celem sejmu para!« je silil mešetar v Pavliho.

»Čak, duša mešetarska, zadnjič si ti mene nabrisal, danes bom pa jaz tebe!« si je mislil Pavliha in je dejal: »Štiri in dvajset srebrnikov, pa počenega groša ne več. Dvanajst srebrnikov vam takoj zdaj na roko odštejem, drugih dvanajst srebrnikov vam pa dolžan ostanem, če vam je prav.«

Mešetar mu je počil v dlan: »Sveti križ božji, konj je vaš!«

Ključec mu je izplačal prvih dvanajst srebrnikov in je veselo požvižgajoč odjezdil proti Ljubljani.

Konjski mešetar je čakal teden za tednom, mesec za mesecem, da mu Pavliha prinese dolžnih dvanajst srebrnikov; toda o zvitem kljukcu in denarju ni bilo ne sluha ne duha.

Pa se je namerilo čez leto in dan, da je Pavliha spet prikolovratil v ižansko okolico. Ko ga je mešetar srečal, ga je takoj odtiral s seboj v graščino pred sodnika.

Pavliha je dejal sodniku: »Gospod, vprašajte vendar tožnika, če se mar nisva pobotala tako, da mu plačam za konja dvanajst srebrnikov takoj, a drugih dvanajst mu ostanem dolžen!«

»Kakopak, prav tako sva se zmenila, zares!« je brž pritrdil mešetar.

»Pa dobro,« je dejal Pavliha, »drži konja za uzdo, moža za gobuzdo! Jaz ostanem mož beseda, kakor sva se pogodila. Ako bi zdaj plačal še ostalih dvanajst srebrnikov, bi vendar ne ostal nič več dolžan. Toda po najini pogodbi vam moram biti dvanajst srebrnikov dolžan, in zato vam danes ne smem nič plačati.«

Proti tej razlagi tudi sodnik ni mogel ničesar, in konjski mešetar je s praznimi rokami in povešenim nosom odklamuzal iz graščine.

PAVLIHA, GOSPODAR NA SVOJI ZEMLJI.

Peš hoje se je Pavliha kmalu naveličal; zakaj bil je vroč poletni dan in vrhutega je moral še sedlo na rami nositi in jermenje poginulega konja. Ko je prišel v prvo večjo vas, kjer je bil ravno sejem, se je zato začel ogledovati, da bi izbral primernega konja. Pa je že tako nanese, da je bilo obilo vrancev in belcev, sercev in pramov, le šarca ni uzrl nikoli nikjer. Zategadelj je začel z nekim židom barantati za njegovega serca. Ko je že hotel židu v dlan udariti, je ugledal kmeta, ki je na lepem šarcu prijezdil na sejem.

Prevdarjajoč, kako bi razdril započeto kupčijo, je dejal židu: »Povej mi, Mojzes, kako daleč pa preteče tvoj serec na dan?«

»Kako daleč bi serec pretekel, gospod?« je hitel žid pojasnjevati. »Nečem, živ da ostanem, ne preteče li serec deset milj na dan in še več, deset milj na dan in vsak dan!«

»Škoda, Mojzes, potem pa tvoj serec ni zame,« je odgovoril Pavliha. »Jaz hočem jezdit samo do Celja, ki pa je le tri milje oddaljeno odtod. Tvoj serec bi pa tekel, potemtakem, še daleč preko Celja.«

Pavliha je popustil žida, ki je na stežaj odprl usta, pa jo je ubral za kmetom, jezdečim na šarcu. Kar ročno sta se pobotala za konja, in Pavlihi je ostalo še precej drobiža od cekina, ki mu ga je kmet izmenjal.

Za preostali denar je Pavliha kupil tik pred Celjem dvokolnico ter se je zapeljal z njo na polje. Tu je vprašal kmeta, čigava je ta njiva.

Kmet mu je odgovoril: »Saj vidite, moja je njiva in vsa zemlja tod okoli. Podedoval sem jo po rajnem očetu.«

»Dobro!« je odvrnil Pavliha, »a koliko vam plačam, ako si smem napolniti tole dvokolnico z zemljo z vaše njive?«

Kmet je zahteval dva groša za oranico. Pavliha mu je plačal in je naložil zvrhano dvokolnico zemlje. Nato se je do pod pazduhe zakopal v prst in se odpeljal pred Celje, kjer se je ustavil pred obzidjem ob Savinjskih vratih.

Ko se je grof pod večer vrnil z lova, je ugledal Pavliho, ki je čepel na dvokolnici, do pod pazduhe zakopan v prsti. Grof se je jezen zadrl nanj: »Tikvus trmasti, mar ti nisem daví prepovedal svojega ozemlja? Kako se drzneš, da kljubuješ moji prepovedi?«

»Milostni gospod,« je odgovoril Pavliha, »saj nisem na vaši zemlji. Tu sem na svoji lastni zemlji, ki sem jo pošteno kupil; dva groša sem dal zanjo. A to je že stara pravica: z moje lastnine in imovine me ne more nihče pregnati!«

Grof se je moral zvitežu smejati, a obraz se mu je kmalu zopet nabral v temne gube in je dejal: »Poberi se s svojo zemljo z moje zemlje, pa se mi ne prikaži več pred obličje; zakaj drugače te dam obesiti s tvojim konjem in dvo-kolnico vred; pri moji veri, da storim tako!«

Ko je Pavliha slišal strogi ukaz, je spoznal, da se ni več varno šaliti. Zato je skočil na konja in urno odjezdil z ozemlja Celjanov. Dvokolnico s prstjo pa je pustil pred mestnim obzidjem, in tako še dandanes leži Pavlihova zemlja pred mostom, ki drži do gradú grofov Celjskih.

7. KLJUKEC POTUJE PO KOROTANU.

KAKO SO SVINJE KROJAČEM KOLIBO PODRLE.

Pavliha je poleti jezdaril na svojem šarcu po Korotanu, in kjer je naletel na veselo družino, je ostajal med veselimi bratci, dokler se mu je zdelo. Samo kjer so bili otroci, mu ni nič kaj ugajalo. »Ako so otroci še majhni,« je modroval, »so v svoji nespameti čisto naravni norčki, in zato jih ljudje skoraj rajši poslušajo nego prave norčake, ki ne oznanjajo resnic iz neumnosti, kakor to delajo otročaji. Ako pa je mladež že malko odrasla, uganja nesmiselno bedaste burke, ki pridejo pogosto pravim norcepasom na rovaš.«

Nekoč je Pavliha prijezdil v Velikovec ter se je nastanil v krčmi na glavnem trgu, kjer je imel v leseni kolibi neki krojač svojo delavnico. Krojač je imel tri pomočnike, ki so delali v kolibi na lesenem pomolu, in kadarkoli je šel Pavliha mimo, so ga zasmehovali in ga obmetavali s krpami in odrezki. To je Pavliho močno jezilo, a se je premagoval in molčal.

V Velikovcu so se pogosto vršili veliki sejmi, kamor je navrelo vse črno sejmarjev od vseh strani. Na predvečer sejmskega dne se je Pavliha splazil h krojaški kolibi ter je podžagal lesene stebre, na katerih je slonela delavnica. Drugega jutra so prišli krojaški pomočniki ter se mirno vsedli v podžagano kolibo in so začeli šivati. Kakor vsako jutro je tudi tokrat svinjski pastir zatrobil, da so gospodinje izpustile svinje na pašo. Tudi krojač je imel petero ščetincev, ki so na pastirjev klic pridrveli iz dvorišča in se začeli drgniti, kakor po navadi, ob stebrovje krojaške kolibe. Pa so zaškripali stebri, počilo in krehnilo je, koliba se je povescila, prašiči so zacvilili, a trije pomočniki so se prekopicnili s svojih sedežev ter se zavalili na ulico med kruleče ščetince.

Pavliha, ki je izza vogla oprezal, je zdaj zakričal na vse grlo: »Veter, oj veter! Lejte, tamle je veter odnesel tri krojačke skoz okno!« Vpil je tako glasno, da se je razlegalo čez vse sejmišče; ljudje so hiteli od vseh strani gledat smešno živo kopico ter so se krohotali in se norčevali iz krojačkov.

S takimi in sličnimi prismodijami je Pavliha čez poletje delal kratek čas sebi in drugim; veseljačil je in prepeval, kakor brezskrben muren, ki mu ni mar, kako bo pozimi. Ko je tako v Velikovcu preveseljačil poletje, je hotel na jesen odpotovati dalje po Korotanu. Pa mu je medtem krčmar, pri katerem je stanoval, tako dolge litanije s kredo napisal, da je moral Pavliha prodati šarca, če ni hotel, da bi šel radi dolgov kašo pihat.

KAKO JE PAVLIHA VOLNO MEKINIL.

Peš jo je mahal Pavliha po beli cesti in je nekega večera v nedeljo prispel truden in prašen v Vetrinjo. Ker ni imel ne drobnega bora več v žepu, si je moral poiskati kako službo, ako ni hotel lakote trpeti. Potrkal je pri nekem tkalcu volnarju, ki jih je veliko v Vetrinju izvrševalo to obrt.

Ko je Pavliha povprašal za delo, mu je mojster dejal: »Ej, prepeljuh moj ljubi, poznam takele pomočnike nemarkaje, ki menijo, da je vsak zaspan ponedeljek njih praznik. Takih pečuhov ne maram v svoji delavnici. Pri meni je treba ves teden delati! Razumeš?«

»Meni je zelo prav tako!« je odgovoril Pavliha. »Tudi jaz rad ves teden zdržema delam.«

V ponedeljek je Pavliha zgodaj vstal in ves dan neumorno mekinil in plal volno; prav tako je delal tudi v torek. To je mojstru tkalcu zelo ugajalo. V sredo pa je bil velik praznik ter bi morale vse delo počivati. Pavliha pa se je potajil, kakor da ne bi vedel, da je zapovedan praznik, pa je že ob rani zori začel motoviliti prejo, pa volno je mekinil in plal, da se je daleč po cesti razlegalo.

Mojster je naglo skočil iz postelje in mu velel: »Nehaj vendar, nehaj že! Ali ne veš, da je danes velik praznik, pa da ne smemo delati?«

»Ljubi mojster,« je odvrnil Pavliha, »o tem mi niste v nedeljo ne besede črhnil, ampak veleli ste mi samo, da moram ves teden nepretrgoma delati!«

»Saj res, pozabil sem na to, prijatelj!« je vzkliknil mojster volnar. »A zdaj takoj prestani plati in ropotati! Ako opazijo ljudje, da na tak velik praznik delaš, bi moral še kazen plačevati. Kar bi na današnji dan zaslužil, ti hočem kljub temu zaračunati v dobro.«

Ko je zvečer Pavliha sedel z mojstrom pri večerji, mu je dejal mojster tkalec: »Prav zadovoljen sem s tvojim delom, Pavliha! Samo »još malo više« je treba volno plati in mekiniti!« Mojster je namreč včasih rad malo po hrvaško zategnil, zakaj za mladih dni je bil dalj časa v Dugi Resi v službi. »Torej, Pavliha, još više plati, još više mekiniti; onda će biti vrlo dobro!«

Pavliha je obljubil, da bo storil natančno po ukazu. In drugo jutro je vstal na vse zgodaj in zlezel po lestvi visoko pod svišli, kjer je začel mekiniti volno, da se je kar kadilo naokoli. Mojster je še ležal v postelji, a se mu je po silnih udarcih kar zdelo, da nekaj ne bo prav. Zato je vstal in šel pogledat, kaj Pavliha počenja. Ta se mu je že naproti pobahal: »Kaj ne, mojster, danes pa dosti visoko mekinim volno?«

»Pri moji veri!« mu je odvrnil tkalec, »ako bi zlezel na streho, bi bilo še, više!« Pa je jezen odšel z dóma in krenil v cerkev k zgodnji maši. Pavliha pa je menil, no, če res še ni dosti visoko, pa zlezem na streho. In je na strehi nadaljeval delo; tolkel in plal je volno, da je na vse strani frčalo.

Ko je mojster ugledal pomočnika na slemenu, je pritekel po ulici bliže in kričal: »Kaj šmenta počenjaš! Nehaj že vendar! Saj vendar ne boš volne na strehi mekinil?«

»Mojster, kaj pa hočete zopet?« se je izgovarjal Pavliha. »Saj ste davi rekli, da bi bilo na strehi še više kot na svislih. A včeraj ste veleli, naj mekinim volno čim više!«

Mojstra je minila potrpežljivost pa je ves razdražen zaklical: »Ako hočeš volno mekiniti, le jo mekini; če hočeš norce briti, le jih brij! Toda moje delo pusti pri priči na miru in si poišči drugega norca za gospodarja!«

In tako je moral Pavliha zopet vzeti popotno palico v roke.

VOLČJI KOŽUHI.

Mrzla jesenska burja je že popihovala s planin, in prihajala je v Korotan zgodnja zima in z njo trdi, slabi časi. Pa je šlo Pavliha po glavi: »Kaj hočem početi, da pretolčem dolgo, ostro zimo?« Nihče ni hotel na zimo sprejeti novega pomočnika.

Šele v Grebinju se je burkežu namerilo, da je dobil pri nekem krznarju službo. Ako bi bil Pavliha vsaj nekaj časa brzdal svoje nagnjenje do burk in norčij, bi bil mogel čez zimo lepo za pečjo sedeti in bi se mu bilo dobro godilo. Ali žilica norčavosti mu ni dala miru; iz gole objestnosti je Pavliha kvaril krznarju dragoceno kožuhovino, tako da ga je mojster že kar drugi dan pognal čez prag. In Pavliha je zopet romal iz kraja v kraj, prezebajoč in trpeč lakoto, a kjer je potrkal na vrata, povsod so mu zapirali duri pred nosom, češ, naj počaka pomladi, takrat bo dobil povsod obilo dela. Tudi njegove prismođije in norčije so ljudem presedale; zakaj kadar se človeku slaba

godi in mu trda prede, takrat mu gredo druge misli po glavi, kakor pa šale in norčavosti.

Vzlic vsem neprijetnostim in vzlic hudim časom, ki so ga trli, pa Pavliha ni povešal glave, marveč si je mislil: »Kdor hoče veselih dni doživeti, se mora čez slabe pretolči in preriti!«

Krenil je proti Celovcu, in ko je dospel v bližino mesta, je zvedel, da pripravlja deželni knez veliko slovesnost. Na Gosposvetskem polju so se vršile obširne priprave za viteške igre, na katere je bil knez korotanski povabil graščake in velikaše ne le z bližnjih gradov, ampak tudi iz daljnih tujih dežel. Zato so tudi obrtniki v mestu imeli obilo posla. Posebno krznarji so imeli polne roke dela. Najbolj sloviti med krznarji je bil neki Tolminec; k njemu so prihajali najimenoitnejši meščani in vitezi in celo sam deželni knez mu je dajal naročila. K temu krznarju Tolmincu se je odpravil Pavliha in ga poprosil za delo.

Mojster je bil spričo obilih naročil zelo vesel, da se mu ponuja nov pomočnik. Ker bi bil moral nekaj volčjih kožuhov nanaglo izdelati, zato je dejal Pavlihi: »Ali znaš volkove krojiti?«

»Ej, pa še kako!« je odgovoril Pavliha.

»Potem mi pa prihajaš kot nalašč! Za plačilo se ne bom krčil; a o tem se že pozneje domeniva.«

»Dobro, mojster! Upam in se zanesem, da boste znali moje delo ceniti, ko izvršim volkove. Ali z drugimi pomočniki, to pa že rečem, ne delam rad skupaj; najrajši sem sam. Tako me nihče ne moti in morem delo po svoji prevdarnosti najlepše izvršiti.«

Mojstru krznarju je bilo tudi to pogodno ter je odkazal Pavlihi posebno čumnato za delo; dal mu je tudi kup ustrojenih volčjih kož, v mehko krzno predelanih, ter potrebne mere za kožuhe, za velike in majhne.

Pavliha se je lotil dela, prirezal si krzno ter je sešil iz njih same prave volkove. Trup jim je potem nabasal s senom ter ga nataknil na lesene palice, da je bilo podobno živim volkovom. Ko je porazrezal in sešil vsa krzna, je poklical mojstra in mu dejal: »Mojster, volkovi so izgotovljeni; imate li še katero drugo delo?«

»Čak', da vidim!« je odgovoril krznar in je vstopil z njim v čumnato. Tu so ležali in stali volkovi vsevprek, veliki in majhni, kakršne je skrojil Pavliha.

»Kaj pa naj to pomeni?« je vzkliknil mojster ves razjarjen. »Kakšno škodo si mi napravil! Kaznovati te bom dal in te zapreti!«

»Al' je mar to moje plačilo? Natančno po vašem ukazu sem delal, mojster! Saj ste mi naročili, naj vam skrojim volkove!«

»Toda jaz sem mislil na volčje kožuhe!« je odvrnil krznar.

»Ljubi mojster, kako naj bi bil jaz vedel, da nekaj drugega mislite, kakor pa ste mi ukazali? Ako bi mi bili veleli, naj vam sešijem volčjih kožuhov, gotovo bi vam jih bil rajši in lažje skrojil, kakor pa te presnete volkove!«

Kaj je hotel krznar burkežu, kateremu je bil res ukazal, naj mu prikroji volkove! Spodil ga je iz službe, a za slovo je še moral poslušati, kako se je Pavliha obreznil: »Mojster, ako bi mi bili prej povedali, da bo takšna vaša zahvala, ne bi se bil toliko trudil in tako marno ukvarjal z vašimi volkovi, ki jih naj poberin...«

M L A D I N A P I Š E

ČEŠKOSLOVAŠKO - JUGOSLOVANSKO MEDSEBOJNO SODELOVANJE

Jugoslovanski in češkoslovaški narod je vedno vezal bratski čut, ker sta se oba naroda zavedala, da spadata k istemu plemenu.

Oba naroda sta gojila pristrčno prijateljstvo, in živ dokaz tega je P. J. Šafařík, ki je dal Jugoslovanom prvo historijo njihove literature. L. 1863. je pristrčno pozdravila Praga hrvaškega rodoljuba, škofa J. J. Štrosmajerja, in pet let pozneje je bil J. J. Štrosmajer tisti, ki je ob priliki polaganja temeljnega kamna za narodno gledališče v Pragi izražal željo, da bi kmalu prišel dan, ko bodo osvobojeni in zedinjeni Jugoslovani pozdravljali osvobojeno Češkoslovaško.

Čehoslovaki so občudovali Jugoslovane kot junake, ki znajo vse žrtvovati za svobodo svoje domovine. L. 1908, za časa banovanja barona Rauha, je sprejela Praga slavnostno skoraj 500 visokošolcev iz Zagreba, ki jih je ban preganjel. Jugoslovanski dijaki so od nekaj obiskovali češke visoke šole. Tik pred

svetovno vojno so izdajali list »Jugoslavija«, s katerim naslovom so označili smer svojih teženj. V Balkanski vojni l. 1912. so hiteli češki zdravniki na pomoč slovanskim bratom v boju za svobodo.

Končno je minila svetovna vojna, ki je izpolnila želje obeh narodov in utrditev skupnih vezi. S prijateljsko Rumunijo sta oba naroda sklenila Malo antanto v obrambo lastne varnosti in evropskega miru.

L. 1922. so se združila pri nas vsa društva, ki goje češkoslovaško-jugoslovansko medsebojnost v Češkoslovaško-jugoslovansko ligo v Pragi in v Jugoslaviji v Jugoslovansko-češkoslovaško ligo v Beogradu.

Izpolnjene so tako vse želje vernih Čehoslovakov in Jugoslovancev, toda začenja se nova naloga, poglobiti kulturne stike obeh narodov; ta naloga pripada bodoči inteligenci, upu obeh narodov: češkoslovaškim in jugoslovanskim dijakom.

JAN URBAN, Třebíč, Nádražní 15, ČSR.

VRATA V ŽIVLJENJE

Ne bo več dolgo, še nekaj tednov in treba bo pokazati, kaj smo se naučili v preteklih štirih letih, kar hodimo v meščansko šolo. Treba bo polagati završni izpit. V teh dneh odločitve se bo izkazalo, če smo kaj delali in se učili v šoli. Kdor se je učil in delal, temu izpit ne bo delal sitnosti in preglavic. Ako bo šlo vse po sreči, bo treba poskrbeti za lasten zaslužek, da bomo lahko stali na lastnih nogah in to trdno, da ne bo treba staršem skrbeti, kako bi nas nahranili in oblekli. Treba bo iti na življenjsko pot, ki pa ne bo posuta s cvetjem, kakor si mladi ljudje radi predstavljamo, ampak bo med maloštevilnimi cveti tudi mnogo trnja, ki nam bo grenilo življenje. Pregovor pravi: Kakor si boš postlal, tako boš spal! Tega se držimo in se potrudimo, da nas ne bo pozneje preveč toplo življenje.

JAKŠE FRANC, mešč. šola, Novo mesto.

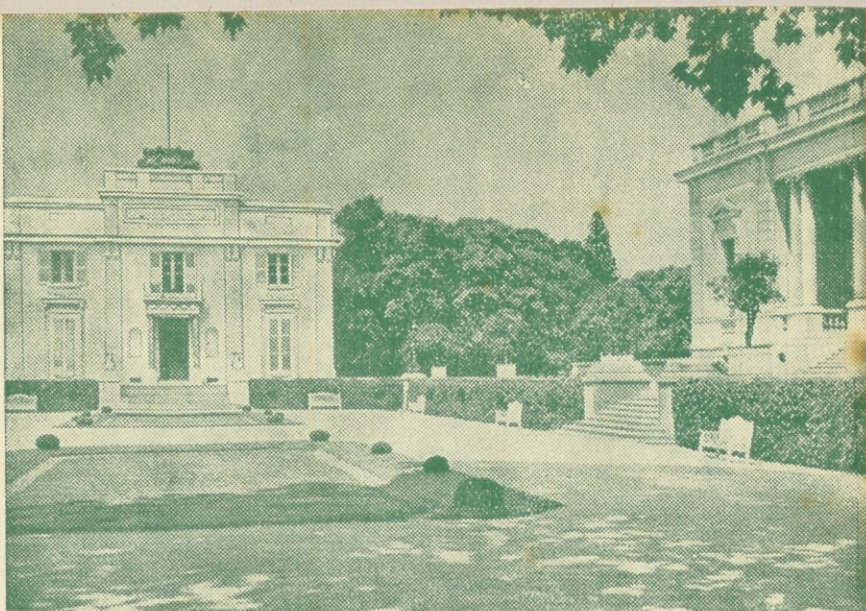
BISCHOF BRUNO: IZ PISMA UREDNIKU

Ob tej priliki bi omenil nekaj o »Razorih« in prosim, da bi upoštevali naslednje v prihodnjem letniku. Kar se tiče papirja naj bi ostal isti, kakršen je od 2. številke »Razori« letošnjega letnika. Želel bi, da platnice ne štejete za liste. (V letošnjem letniku ste jih prvič začeli šteti med liste.) Take raznobarvne platnice kvarijo, po mojem okusu, zunanost vezanega letnika. Če že hočete platnice uvrstiti med liste, naj bi bile platnice enotne barve in sicer temnejše, n. pr. temnozelene. Nova posebnost naj bi bila Vaša kritika o naših prispevkih, ki bi bila takoj pod »Vsebino«. Do sedaj smo imeli sicer nekaj podobnega v »Urednikovem pismu«. Zelo mi je bila po godu rubrika »Naši sodobniki« in želim, da bi tudi v prihodnjem letniku z njo nadaljevali. Poleg tega bi bilo dobro, da nas seznani tudi z našimi klasičnimi pesniki in pisatelji. Zanimivo bi bilo, da bi imeli v »Razorih« tudi kakšen kotiček o svetovni literaturi. Na vsak način se mi zdi pametnejše, da zvemo o literaturi drugih narodov, kakor pa, da beremo, kako je treba umiti posodo in slično. Tega naj se pridne učenke nauče doma pri materah! Škoda je zapravljati prostor s takimi stvarmi. Včasih zabrede tudi v »Razore« kakšen spis, ki spada vse drugam, kakor pa v naš list. Tako mislim jaz. Vsekakor ni dobra reklama, če dobi odrasel človek v roke »Razore« in se mora mučiti s takim čtivom. Priznati pa moram, da se »Razori« izpopolnjujejo in brusijo. Zadnjič sem se jako vzradostil, ko sem čital v »Življenju in svetu« nekaj drobnih vrstic o »Razorih«.

Grad „BAGATELE“,
ki je bil v 64 dneh
sezidan, opremljen
in vrt zasajen.

V slavnem Bois de
Boulogne pri Parizu
je mali grad »Baga-
tele«, ki ga je grof
pl. Artos, brat Lud-
vika XVI. sezidal v
neki stavi z Marijo
Antoneto v 64 dneh
za 3 milijone zlatih
frankov.

*

Dvestoletnica smrti princa Evgena.

Dne 21. aprila je poteklo 200 let po
smrti velikega vojskovodje princa Ev-
gena Savojskega, ki se je rodil v Pa-
rizu dne 18. oktobra 1663. leta. Ker ga
takratni francoski kralj Ludvik XIV.
ni hotel sprejeti v vojsko, je vstopil
mladi Evgen v avstrijsko vojaško služ-
bo, ki je dosegel v njej velike uspehe.
Tako je že kot dvajsetletni mladenič
vodil oddelek konjenice v bitki s Turki
pred Dunajem. Leta 1697. je posekal
Turke pri Senti, deset let pozneje pa
je pognal Francoze iz Italije. Najpopu-
larnejši je postal v ponovni vojni s
Turki, ki jih je leta 1717. premagal pri
Beogradu in jim vzel našo današnjo
prestolnico.

Jubilejske
znamke
Brazilije.

Republikanska stranka v Braziliji pra-
znuje letos stoletnico svojega obstoja.
V počastitev tega spomina je izdala ju-
bilejske pisemske znamke po 200 in 300
razzov. Na znamkah je upodobljen pam-
paški jezdec.

V Franciji izide vrsta novih zračno-
poštne znamk v vrednosti po: 85 Cent.
zelene, 1'50 Frc. modre, 2'25 Frc. vijol-
časte, 2'50 Frc. rdeče, 3 Frc. modre in
2'50 Frc. rujave.

Split,

glavno središče dalmatinske reviere, eno najlepših in zgodovinsko zanimivih mest Dalmacije. Split je poznan po svoji divnosti in bogastvu prirode. Neprecenljive vrednosti so spomeniki v ilirski, rimski in slovanski umetnosti kakor: palača cesarja Dioklecijana, Jupitrov hram, starokatoliška cerkev i. t. d. Etnografski muzej, akvarij, oceanografski muzej, zoološki vrt na Marjanu očarajo vsakega tujca.

REŠITEV KRIŽANKE

(v majski številki)

VODORAVNO:

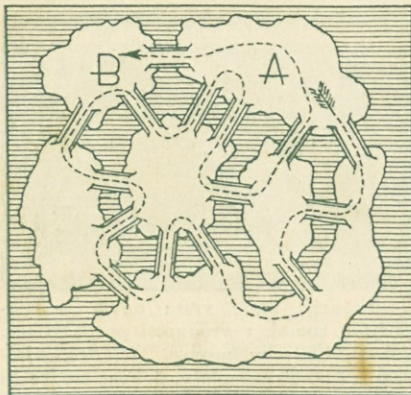
1. Ob. — 3. Ivan. — 4. in. — 5. vi. —
7. Iva. — 8. da. — 9. as. — 11. ura.
— 12. am. — 15. soko. — 17. ne. —
19. eva. — 20. mi. — 21. ro. — 23.
sak. — 24. ko. — 25. ki. — 27. čoln.

NAVPIČNO:

1. ovi. — 2. ban. — 5. Vid. — 6. Iva.
— 9. ara. — 10. sam. — 13. nos. —
14. oko. — 17. nem. — 18. evi. — 21.
rak. — 22. oko. — 25. koz. — 26. ili.

ZAMOTANA POT

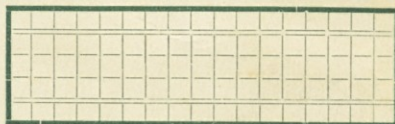
(Rešitev.)

ČRKOVNICA

(Priobčil M. K.)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17

a a a a a a a a a a a a a a a a b č
d d d d e e e e e e e e e e g i i i i
i i i i j j j j j j j j j j k l l m m n n
n n o o o o o p p r r r r r r r r s s
s s s š š t t t t t v v z z

Tvori iz teh črk v navpičnih vrstah besede, ki pomenijo: 1. Sienkiewiczew roman; 2. del sveta; 3. blesk; 4. kazalni zaimek; 5. ploha; 6. finsko jezero; 7. trinog, nasilnež; 8. ime albanskega poglavarja; avtor »Zarote zoper svet« (v »Življenju in svet« 1935.); 9. lesena pipa; 10. nemško moško krstno ime; 11. začimba; 12. napev (množ.); 13. suh; 14. kovina; 15. čoln; 16. igo; 17. senčna stran. Prva in zadnja vodoravna vrsta dasta pregovor.

!!!!!!

Nujno prosimo vse naročnike, naj takoj poravnajo zaostalo naročnino, da bomo zaključili račune za tekoči letnik!

UPRAVNIK.